БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
21453

МИЛОШЕВА

ИЛИ

ЈУНАШСТВО

МИЛОША ОБРЕНОВИЋА

КНЕЗА ОД СРБИЈЕ.

ИЗ СРПСТВА

ЈОКСИМА НОВИЋА.

ОТОЧАНИНА.

Прва књига.

У НОВОМ САДУ
1860.

Трошком Игњата Фукса књиговезца и књигопродавца,

РЛЗСФЦ 840/А.1

РП 567
206331
РЛЮСрП 840 11.1

МИЛОШЕВА

ИЛИ

ЈУНАШСТВО

МИЛОША ОБРЕНОВИЋА

КНЕЗА ОД СРБИЈЕ.

ИЗ СРПСТВА

ЈОКСИМА НОВИЋА.

Прва књига.

БИБЛИОТЕКА
КЊ. БР. 21453
МАТИЦЕ СРПСКЕ

У НОВОМ САДУ
1860.
Трошком Игнята Фукса књиговезца и књигопродавца.

XLVIII 67

БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВНА
ЖЕЛЕЗНИЦА
5 XII 1942
СОФИЯ

АРИТМЕТИКА

ЗА

ИНЖЕНЕРИ

I.

Бој на Ужицу.

Јаки Боже на свему ти хвала!
Ти једини ничем се не дивиш,
Теби није ништа изненада,
Јер Ти створи вјечност без почетка
И но вољи Твојој без свршетка,
Стварању ти никад краја не ма.
Кад гледамо горе изнад себе,
Ено красних небесних висинах,
Ено јарка преко неба сунца,
И мјесеца, што вријеме каже
По мијени и уштапу своме,
И казује силне вијекове
У напредак почињући дане.
Та човјек се један другом чуди,
Када створи штогођ наочито.
Ко би чуду по небеском своду,
Небројених блистању звијезда,
И красоти тој пучини плавој,
Што се не да схватити ни умом,
Акамоли оку прегледати,
Довољно се мога' надивити?
Ко би шарку према сунцу дугу,
Кад свијетле опаше облаке,
Својом руком бојом исписао,
Те да рече: иста онака је?

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

Ко би маглу илгнао из земље,
Ко л' рскао, да се вода пуши,
Од обога ко би саставио
Киши капље, росу или слану!
Ко би града салио округла,
Понекада ено сваколика?
Ко ли силни снијег начинио
У звијезде претворивши зрнца?
Ко сјеверу ладну заказао
Те да житко следи води лице,
А попраши ледове снијегом,
Да се не зна обале ни пруда,
Ни матице нити илимана,
Већ се чини ка' ливада равна?
Камо глава, камо ли ријечи,
Бар да кажу, шта нам очи гледе,
Шта л' ум схваћа, шта л' осећа душа
Кратак језик није кадар мисли
Исказати, ка ни осјећање.
Бог је ријеч, што све накнађава,
А над њим се ништа не помишља
Ни анђелском ка' ни људском главом.
Што ј' ко јачи и срцем умом,
Тако му се исто Господ чини;
По уму је помишљане сважно,
По срцу се осјећање влада,
Кад се сложе, тад мисао бива,
А мисао ствара и обара,
Како може, танко или једро.
Створ Божији макар и најмањи
Од сваке је пуно већи мисли

Човјечије и славе и хвале;
Ко га види, постићи га не ће,
Бадава се упне и напрегне,
Е не схваћа слабост величанства,
Ни небеских чуда ни управа.
Шта Бог није учинити кадар?
Од најтеже ослободи боље,
Најстрашније ране исцијели,
И умртви, и опет оживи,
Штогођ створи, може уништити,
И из ништа опет створити га.
И по својој вољи одабере,
Те човјека створи над човјеком,
Опамети и мудрину даде,
Те свијету буде старјешина.
Кад се Срби на оружје дигли
Прије двадес't и девет година, *)
На Туртина свога душманина,
Божија се тад видила рука,
Како Срба диже и помаже.
Каква сила у Турчина бјеше,
Какви ли су Турци Јењичари?
Какови су момци на очима,
Како да се исјечцима хране,
И да пију све господска пива.
Да им видиш то господско рухо,
И да видиш пусат и рахтове
И Мисирске лијепе хатове,

---

*) Ову сам ја пјесму спевао још 1833 године.

Не би знао, шта би завољео,
За чег' прије машио се рухом:
Рухо им је свила и кадифа
Ишарано гајтаном од злата,
И самуром још оперважено
Рухо зимско, а постављено је
Скупоцј ном и видром и куном,
У господе пули-рисовином,
Црним рисом и лисицом плавом
У везира и главних већила,
Ја какво је свијетло оружје:
Пушке мале чисти сребрњаци,
У господе јабуке од злата,
И ватре су златом извезене:
Дуге пушке оне Арнаутске,
Што им седеф тепелук покрива
А црљени мерцан попунио,
Што им пафте од сребра ја злата
По поносу и Турском господству;
Шешане су махом цеверасте,
Карике су од самога злата,
Ншшани су, ка' и ваља, златни
Кундак бива дрво јахорово,
По њему су ловци изведени,
Како иду у лов на лавове,
Ту рисова има и дивљака,
Има срна има дивокоза
И међеда има и јелена
И хртова има и самсова,
(Што на риса иду и дивљака)
И керова, и ниских вишлића,

Како дижу тице препслице,
А соко их дочека у зраку;
Шешана је пушка од поноса,
Свакој ваља данас једна слуга,
Да је снажи, кад се нишан бије.
А какви су јатачани били,
Од челика топљена оштрица,
На телућу име нашарано,
А по страни ил' какви берати,
Ил' је име, ко је нашарано
Исписано сребрно ја златно,
А камзе су сомдиш или филдиш,
Међ ушима набрани мерџани,
А око њих све клинчићи златни,
Ил' сребрни пак су послаћени,
Ножнице су сребром обљеване,
Какви тамо не има створова,
Кујунџије што су погрдилс;
Какви тамо не има јунака,
И турекијех хоџа и дервиша,
И џамија и њиних текија,
И мешћема гђе кадија суди,
И звјерадн свакојаке врсте,
Како брате, кад се добро плати,
Па вјешт мајстор не пожали труда.
А сабље су још у другу руку,
Што је сабља џевер табан-гвожђе,
Та је скупља од сухога злата,
Не хесапећ' кора ни балчака,
Прем оштрицу што је скупоцјено,
Једно другом нека одговара;

Али то је господско оружје,
Дике ради то паше господа,
Да се знаде, да и тог' имаде
У богатих и у главних људи;
Но тањијех имаде сабаља,
И свака је од челика љута,
Што господа поклања млађима,
Нек имаду, што не смије раја
Опасати, пак доћи међ Турке.
Кубурлије што у кубурама
О ункашу висе на коњима,
Подуже су од малих пушака,
Што с' обично носе за силајем,
И оне су према господару
Скупоцјене, или мало тише,
Исто седло, аша и уздице,
Силембета и колан-тканице,
Прем парипу, ја хату Мисирску,
Ко је како стека' ја добио
Ил за паре или на меідану,
Ил' на поклон од свог господара.
У главноме граду Биограду
Становаше четири дахије,
Од султана што се одметнуле,
Пак всзира, свога господара
Удавиле у његову граду
По имену пашу Мустај-пашу,
Дахије су по имену биле:
Мула Јусиф, Фочић Мемед-ага,
Аганлија и Кучук-Алија.
Силеције то су биле страшне,

Та њине се злобе ни пакости,
Безакоње као непоштење
Не да ласно пером описати,
Ни казати какових је мука
Поднијела сиротиња раја.
Но кад Господ рају освијести,
Скочи рита и голијех шака,
Дохвати се кољa и врљика,
На хатлије и на пусатлије
С церићем је гејо ударио;
Сваки Србо своје Туре прво
Јако гледи да добије мудро,
Убојито док стече оружје,
А и добра према себи коња,
Пак ено га одмах на мејдану,
Гђе зазива убојице турке,
Кољевине да се поиграју.
Не бијаше ни нећеља дана,
Како Срби усташе на Турке,
А Турака неста по селима,
Нестаде их и по касабама,
Паланкама и по варошими,
Убјегоше у градове Турци,
А Србију Срби оставише,
Оставише своју тековину,
Само с голом утекоше душом.
А Србин се сили и осили,
Турке свлачи а себе облачи,
Отпасује Турчину оружје,
Па га себи јунак припасује,
Још кад хата Турског појахао,

Пак на врата градска налијеће,
Те удара у њих буздоханом,
А пуније грлом довикује:
„Амо курве на мејден јуначки!
„Страшивице, кукавице праве,
„Јунаци сте на гола и боса,
„У пет села кад оружја не ма.
„Дедер данас да се огледамо,
„Нек ти гледа була кроз решетке,
„За каквог се удала јунака,
„Кад ћелава полети ти глава.“
Шути Турчин у тврдоме граду,
И не смије помолити зуба.
Како и миш, кад опази мачка,
Гђе пред рупом сједи и умива с',
А на рупу тихо пожмиркује.
Но Бог даје свачему вријеме,
Бива сретно, бива и несретно,
По милости и по вољи својој;
Ево даде, те вријеме дође,
Кад Срб стече убојне топове,
И џебану што је од потребе,
Те се спреми, пође на градове:
На Биоград и на Смедерево,
И на Шабац, Соко и Ужице.
Ускоци су у Србији били
Све хајдуци, а главни јунаци:
На Дрини је Ђурта харамбаша,
На Крајини дели — Хајдук — Вељко,
А Станоје Главаш по сриједи,
У Ужичкој Јелисавчић бјеше.

Но кад Срби скочили на Турке,
Хајдуци су на мејдану први
Показали, како ваља Турке
Таманити, да их више не ма.
Уз кнезове поглавице главне
Хајдучија радо пристајаше.
Ђурта пође уз Ненадовиће,
Уз Јакова брата Алексина
И уз Прота Алексина сина,
А Станоје уз Карађорђија,
И уз оногъ Тодосија киеза.
Хајдук — Вељко уз Петра Добриньца,
И Миленка друга Петровога.
Јелисавчић, горе од Ужица,
Уз два брата, уз Обреновиће
Уз Милана кнеза, и Милоша.
Највише је јунак на видику
Кара-Ђорђе згубио Турака,
На њега се, човјека кућевна,
Понајвише свијет угледао,
Те му сину и глас по свијету,
Ка' првоме Србу у Србији.
Кара-Ђорђе на Биоград пође,
Шњиме има више поглавара
И главнијех по ивбор јунака:
Катић Јанко и Чарапић Вясо,
И Ваљевац Ненадовић Јашо,
И ту су ти двије харамбаше:
Једно Главаш а друго је Ђурта.
На бијело Смедеревограда
Ударио Петар из Добриње

Са Миленком и са Хајдук-Вељком.
А на Шабац Лазаревић Луко
С Мачванима из луга Китога,
С Поцерцима и са Посавцима.
А на Соко Ненадовић прото,
Но самотвор бити се не даде,
Тек га Прото умуасерио.
На Ужице Милош Обреневић,
А кнез Милан оста у Брусници
Да кнезује и свијету суди,
Брат му млађи Милош војводује,
Да војује и градове прима,
Но Ужице главно је гнијездо
Потуричко и потурчењачко,
У чаршији не ма десетина
Хришћанлука према невјерији,
А у граду не ма Срба клета.
Ужичани, ка' и Сокољани
Пушкари су и баруџије су,
Нишан бити надалеко знаду,
Срчани су доста и јуначни,
Ужице се може подржати,
Пуно дуго. да се непредаје,
А јуриш би позобао људи.
Млад је био Милош Обреновић
Истек што га брчић загарио,
А право се не опаса снагом;
Но умјетан а зреле памети,
Па година и ако је малих,
Накнадиће вјештином и умом,
Ка' војвода знаће поступати

Са свакијем, исто на мејдану,
Јер је Милош сцца јуначкога,
Не стиди се старијех јунака,
Пак му младост нигђе сметат' не ће.
Будала је само луда млада,
А свијесна младост опоштиће,
Исто уза њ младост узнесе се.
Узорит је Милош на очима,
Висока је пристала узраста,
А кости је према стасу јаке,
Смеђе масти, а чистога чела,
Пламенита ока и погледа,
Јуначкога лица и поноса,
Познаје се, да је старјешина,
И да ваља, да заповиједа.
Кад је био напомол Ужицу,
Милош своју утабори војску
На главици, што све надвишује.
Ондолен му на погледу Турци
И Ужице, те свашто вићаше,
Нити му се шта измаћи може,
Да учини какву пријевару.
Ту ће Милош да одмори војску,
Пак ће онда ударат' на Турке,
И кушати срећу на Ужице
Са једнијем топом гвоздењаком.
Белације тако наредише,
Кад даваше топове на војске,
Е Ужице све је од дрвета,
Па на њ пуно не треба топова,
И једним се може упалити,

И сажгати, да му трага нема,
Пак се Турчин одселити мора.
Становати не може му робље
Под ведријем небом на гаришту,
На приреци и на киши ладној
Без икаква крова и заклона,
И без дрва и без сваке хране.
Ту је ноћцу Мнлош преноћио,
А кад сјутра зора забијели,
Стражарче му једно дотрчало,
Како дође, Бога називаше,
И војводи оде бесједити:
„Господару, јасам запазио
„Нашим трагом иде нека војска,
„На маини јутрос на уранку
„Јесам чуо издалека џагор,
„А кад јасна зора забијели,
„Виђеосам прамен од прашине,
„Гђе се горе диже под облаке.“
Мисли Милош, пак се досјетио:
Турска бити то не може војска,
Јер градове Срби затворише,
Помолити не могу се Турци,
Ни за леђа тако њему доћи
Преко Српске преко земље дуге:
Већ то мора Српска бити војска,
Што у помоћ њему долазаше.
Тако мисли, но био је мудар,
Пак се чува и од сјена свога.
Брже прати хитра коњаника,
Да отрчи и натраг дотрчи,

Те виђевши ко је, да му каже.
Коњским трком коњик одлећео,
Сам одлеће, а долеће с друштвом,
Има шњиме три—четири друга
Из ваљевске, на коњма добрима,
Ваљаваца како огња жива,
Од барјака Ненадовић' Прота.
Они су му вјерно казивали:
Да Соколу како самотвору
У камену оном и стијени,
Не могаху ништа учинити,
Пак сад иду с господаром Протом
Са два топа и са нешто војске
Да помогну војводи Милошу,
Кад Ужице узимати пође,
А остале послао је војске
Са Николом баратом Протовијем,
Да очисти малога Сокола
И пребаци тамо преко Дрине,
И да пази на грађане Турке,
По нахији да не чине квара
Излазећи из Сокола града,
Да шићаре, харају и бију
По селима како и доселе.
У ријечи, док су бесједили,
Пристасао и Прото са војском
По имену Ненадовић Мато.
Обје младе војводе су биле;
Пред госта је Милош ишетао,
Дочека га како брата свога.
И ту су се браћа и познала,

И здружила, како и требује.
Посједише, док се одморише,
И док им се уједини војска,
Да не реве једно од другога.
Кад се спозна и када се шљуби,
Тад војводе мјесто поискаше,
Да намјесте табље и топове,
Те да бију то Ужице клето,
Да га бију и да га попале,
Ако им се не предаду Турци
На лијепо и без мртве главе.
Гледали су и разбирали су,
Гђе ј' згодније, од куд удесније;
Но срећа је једног донијела
Старца мудра. а памтила једра,
Што Кочову крајину запамти,
Пак казати мјестимице знаде,
Одкуда су тада и Нијемци
Ударали огњем на Ужице,
Палили га и освојили га.
Кад виђеше Ужичани Турци
У Србаља табле и топове,
И да Срби мјесто погодише,
По Ужице што је било страшно,
Дигоше се најстарији Турци,
Да баш виде, и да опипају
Својом руком те топове Српске,
Да с' увјере, да ј' истина права,
И да нија подла пријевара,
Да су прави топови ваљани,
И нијесу стубе од дрвета.

Пустио је и Милош и Прото,
Те дођоше старци Ужичани,
И виђеше, истина је права,
Топови су од туча и гвожђа,
А нијесу стубе од дрвета,
Да онако тек препану Турке
Пријеваром, да им се предаду.
Но сад су се поплашили старци,
Те пролише сузе од очију,
А кроз сузе Срби упитаю:
„Одкуда вам ти топови тешки?
„На кога сте тако усанули?
„Зар цареве да бијете Турке
„У Ужицу у цареву граду?
„Нит' је било, нити може бити,
„Да подложник на старијег скаче,
„И на цара да завојшти свога."
Млад је Милош, но им одговара;
„Чујете ли ви ерлије Турци!
„Бадава вам те сиједе браде
„До појаса и преко појаса,
„И бадава градите се мудри,
„И да знате више од другога,
„Кад ја видим, да паметни нисте,
„Већ зборите махнито ка' луди.
„Ја сам слуша' од вашијех мула
„И Хафиза ваших књижевника,
„Да у вашој хак-јазији пише;
„Како Турчин до господства дође,
„И Арапска ропства избави се.
„Дакле Турци робови су прави,

„А Турчин је Отмановић султо,
„Па одкуда њему подложници?
„Још сам слуша од вашијех софта,
„Гђе причају, кад се понапију,
„За калифе, велике цареве
„Од Багдада у Арабистану,
„Да су они прави пророковци.
„Ви сте само њине присталице,
„Да им с' дина већ не робујете.
„Сада би се и ви разметали,
„Будаласта да има свијета,
„Да вам гатке за истину прими.
„Море људи! не будите луди,
„Да мислите, што нијесте кадри
„Учинити силом и оружјем,
„Моћићете ријечима благим
„И сузама вашим хорјатскијем.
„Ко б' држао вјере у Турчину,
„С душманином пријателио се?
„Кад сте силни ви сте и бијесни;
„Кукавице, кад сте у невољи,
„Тугујете женски и плачете;
„Тако прави не раде јунаци,
„Што на сабљи држе господарсто,
„И имаду своје измећаре.
„Знамо, море, ништа нису Турци
„Задобили с правдом и с јунаштвом,
„Већ све с митом и са преваром.
„Господству вам измичу се дани,
„Куд је текла вода, потећи ће,
„Има ага, биће измећара,

„Доћи ће нам и буле у најам.
„Сад идите, и браћи кажите:
„Дошао је Милош Обреновић,
„И дошао Ненадовић Прото,
„Сваки своју довео је војску,
„И своје су топове довукли,
„Из Ужица да ћерају Турке,
„И Ужица своје да поврате.
„А надаље биће и подаље,
„Суходолу и Влаху Староме,
„Преко Лима Васојевићима
„До честите Црне Горе славне,
„Јавиће се, ако Бог да, Србо
„И старину своју походити,
„И из туђе поискати руке
„Ал' јуначки, а не кукавички,
„Као Турци подле варалице."
Виде Турци нису у лијепо
С војводама ни са Србадијом,
А не могу ништа с ријечима
Учинити, нити поплашити,
А не 'маду молити се пута,
Јер их Милош дочека' ријечма,
Не могу се, знаду, домолити,
И ништа им већ помоћи не ће,
До бити се, или селити се,
И Ужице Србу оставити.
Невесели отидоше Турци,
Кад дођоше диздар-аги своме,
Гђе заставше градске старјешине,
Читаво је шуре уз кадију,

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

Ка' кметови и ка' сукметице,
Ту су хоџе, ту су и тобџ'-аге
Пуна их је диванана била.
Диздар-ага први пита старце:
„Како ј', браћо, тамо код Србова?
„Јесу ли им баш топови прави,
„Ил' су ступе какве трешњоваче?
„И камо су наканили с војском?
„Ко ли им је војсци старјешина?
„Јесте ли им нијет докучили?"
Најстарији њему одговара:
„Диздар-ага! боље и не питај!
„Докле чујеш, јади ће те снаћи.
„Пуно има јуначнијех Срба,
„И свако ти тако оџевено,
„И тако се и опусатило,
„Како да су све бирали Турке,
„Те на себе са њих поснимали.
„Пак да видиш у војсци весеља,
„Ка' да иду некуд у сватове,
„Ил' у госте, своје пријатеље.
„Топови су, ка' и твоји, прави.
„Па је дошла на Ужице војска,
„Војводе су двије, старјешине
„Једно ти је Милош Обреновић,
„А друго је Ненадовић Прото.
„Милош каза, шта су наумили:
„Из Ужица да ћерају Турке,
„И Ужице своје да поврате.
„Суходолу и Влаху Староме,
„Преко Лима Валојевићима

„До честите Црне-Горе славне,
„Јавиће се, ако Бог да, Србо,
„И старину своју походити,
„И из туђе поискати руке
„Ал' јуначки, а не кукавички
„Као Турци, подле варалице.
„Милошеве то су ти ријечи.“
Кад то зачу диздар од Ужица,
И остале Турске поглавице,
Од чуда су и од муке тешке
Сви умукли, ка' да су нијеми,
Е не знаду, шта ће од жалости:
Нит' се како бранит' ни предати,
Сеобе би било свакојако,
Ако силом Србе не одбију,
Да им на врат вишн не долазе;
А мучно се и бранити оиће,
Гђе их огањ може попржити,
Е куће им даском покривене,
Суха даска корити се сама
И од сунца пуца о Илијњу,
А букнуће од најмање жишке,
Те би пламен обузео града,
Кад забукћу куће узаманце,
Како да су барутом посуте.
А с' предаје вајдисати не ће,
Јер их Срби не би оставили,
По Ужицу да се баше Турци,
Већ нагнали да их одажену,
Нека знаду, гђе је Недоћија.
Шуте Турци, ништа не говоре,

Сваки по се мисли и премишља,
Еда би се чему домислио,
Да остане, а да не погори,
У Ужицу на темељу своме.
Но нико се довит' не могаше,
Како би им пробитачно било.
И Милош је вијеħ учинио.
Са војводом Ненадовиħ' протом,
И с другијем мањим поглаварма,
Вијеħаше, и довијеħаше
Оправише двојицу Србова,
Да Турцима у Ужицу кажу:
Нека с миром селе из Ужица,
Нек покупе што имаду блага,
И сву стоку и прħију женску,
И што собом могу понијети,
Пак не иду горе у Сјеницу,
А одонуд куд им буде драго;
Ако л' Турци послушати не ħе,
Ужице ħе Срби попалити,
Што претече од те ватре страшне
Турска мала, Срб ħе разграбити,
Ни без мртвих неħе проħи глава,
Када на зло веħ устане војска,
Окрвави с', и озловиједи.
Кад виħеше с диванане Турци,
Да двојица иду од Србаља
Великима вратима од града,
Сјетише се некоме нуħењу,
Што ħе њима Срби поручити.
Те су граду отворили врата,

И лијепо Србе дочекали.
На шећерли каву и чибуке.
Но и Срби лијепо им кажу:
„Поздрав вам је, Турци Ужичани!
„Од војвода и од наше војске,
„Да нам с миром Ужице предате,
„Покупите што имате блага,
„И сву стоку, и прћију женску,
„Што можете собом понијети,
„Пак селите горе у Сјеницу,
„А ондолен куд вам буде драго.
„Но ако нас сад не послушате,
„Ужице ће Срби попалити,
„Што претече од те ватре живе
„Турска мала, Срб ће разграбити,
„И без мртвих не ће проћи глава,
„Када на зло већ устане војска,
„Окрвави с', и озловиједи."
Кад то чуше Ужичани Турци,
Од града је диздар говорио:
„Поздравите ваше старјешине,
„Поздравите и сву Србадију,
„Ми сједимо ево на вијећу,
„И хоћемо чинит' догорова.
„За три сата ако вам не дође
„Отпорука из нашега града,
„Ви чините шта је вама драго.
„Тек кажите вашим војводама,
„Ми смо, море, асли Ужичани,
„Не зна нам се темељу почетка,
„Ми нијесмо, омлађина, криви,

„Што се наши истурчили стари;
„Пак нас данас да зла срећа снаће.
„Но како би вама данас било,
„Да вас когођ са огњишта креће,
„Што нијесте Турци већ Хришћани?“
На ту ријеч Срби згледаше се,
Пак старији ријеч отпочео:
„Диздар-ага! у другу смо руку,
„Ми остасмо Срби и Хришћани,
„Имена нам вјера не мијења,
„Као вама што је учинила
„Без узрока по памети кривој.
„Турске вјере није на свијету,
„Већ Арапске свеца Мухамеда;
„Уз ту вјеру ви се потурчисте
„Мудрији су од вас Арнаути
„И од Грка ка' и од Бугара;
„Био које вјсре Арнаутин,
„Он остаје Арнаутин свагда
„И не да се честит у туђинство,
„По ријечи он брата познаје,
„Уз мајчино што свиче млијеко;
„Свога брата за вјеру не пита,
„Већ за добро и лијепо здравље.
„Турско име узелисте на се,
„А Србину Србија је вјерна,
„Те Турчина да подноси не ће,
„Већ га гони нека Турску тражи,
„Како Турчин нек се тамо стани.“
Види диздар и сви виде Турци,
Да нагађа и погађа Србо,

И Туркуше да су прави Турци,
А они су само Потурице,
Нит' имена народног имаду,
Док превјеру неби учинили.
Ал' уз вјеру господа су били,
И живљели вазда на узуру,
Пак и силом хоће да су Турци,
Да им не ма поста ни вјенчања,
Ни причешћа ни исповиједи,
Ни да има много посла с црквом;
Већ да живе и да дембелишу,
А нико им ни у чем не смета,
Ка скотини у планини пустој.
Виде Срби, гђе се муче Турци,
Пак одоше браћи, те да кажу,
Како мисле и шта веле Турци.
Сретно прођу, који мудро пођу,
И с образом свијетлијем дођу.
Кад дођоше до два посланика,
Те казују, шта је тамо бнло,
И како се мало прегонише
Са диздаром од Ужица града,
И како је диздар поручио,
За три сата ако се не јави,
Нека чине, шта је њима драго.
„Е тако је" проговори Прото,
„С Туркушама олакше би било,
„Не би огњем нагрдили града.
„Ал' је мука с Потурчењацима,
„Јер су Срби, Ужичани прави,
„Те не знаду, камо ће да пођу,

„Е Туркуше међу се их не ће,
„По Турској су свуда јабанлије,
„А Србија не ће турковања;
„Те морамо на град ударати,
„И палити те дашчаре дерне,
„И туђи се с браћом некрштеном.“
Види Милош, на ино се не ће,
Само чека рока по ријечи,
А са својим уговара другом
Побратимом Ненадовић' Протом,
И овако оде разговарат;
„Побратиме Ненадовић Прото!
„Ти топове понајбоље знадеш,
„А тобџије и кумбарације
„Под твојом су удиљ, брате, руком,
„Познајеш их, за ријеч ти знаду,
„И слушају боље но другога,
„Јер умијеш заповиједати,
„Тобџилук си свјецбао лијепо,
„Како да си од тога заната.
„Зато судим, да ја будем с војском
„На јуришу, на сваком мејдану;
„А ти, брате, буди с топовима,
„Руши, пали топом у кумбаром.“
И тако се браћа погодише,
Прото прими топове преда се,
А Милош ће да пође пред војском.
Кад рок прође, а никога не ма
Од Турака, да се њима јави,
Онда Прото напери топове,
Те обори огањ на Ужице.

Но и диздар опали са града
Баљемезе, од двијеста љета
Што по њима тичарија леже,
Да Србима Турчин одговара.
Ниншанција добар био Прото,
Другом ватром Ужице запали,
Те огрезну варош у пламену.
Стоји писка ђечице нејаке,
Стоји лелек стоји вриска була.
Стоји јаок старих и боланих;
Никог не ма, да им ватре гаси,
Што је снажно, пошло да се брани,
Те бедема са диздаром чува,
И не мисли на огорјелиште,
Гђе се робље попржити мора,
Без помоћи, ја без мушке руке,
И толико погинути благо.
Истек вриска сваком од свог робља
Што до уха дошла и допрла,
Те свак своме потрча кућишту,
Ал' и Милош удари пред војском
На капије и на бедемове.
Потурице тад се забунише,
Не знадоше на коју ће страну,
Ил' да трну ватру на сокаку,
Ил' са Србом да се пушкарају.
Бунише се док се забунише,
Како ваља нигђе не приставше,
Пуно блага и пуно имања
Пропаде им у тој ватри страшној,
А Милош им капије развали,

Те продро у град пред Србима,
И на силу узима Ужице.
Ужичани, што се свуда хвале,
Да такијех не има јунака,
Данас губе мејдан на огњишту,
И Ужице своју постојбину,
А не знаду, камо ће са робљем
Кад би своју изнијели главу;
Та страшно је помислити само,
Како им је око срца било.
Ту су Срби како и лавови,
Чине им се оне Потурице
Чопорица пудљивих мајмуна,
Пак их гоне и разгоне клете
По њинијем градским сокацима,
Ни душом им дахнути не даду;
Триста јада од њих починише,
И од њине течевине старе,
Док се доцне диздар досјетио,
Те пободе бијела барјака,
Знака даде, предају се Турци,
А сам главом потражи Милоша,
Да се моли, да покољ сустави,
И да пусти, нека пођу с миром
Ужичани ма на коју страну.
Нит' је било, нит' ће кадгођ бити,
Кад се бију и погоне војске
По мејдану, разбоју крваву,
Једна посве да несретна буде,
И да гине необично листом,
А подпуне да је друга среће,

Што отвори међдан на огряшју,
И јуначки што се узнијела
Пак да у њој нико не закука
Или дома да га не ожале!
И срећа је нека ходилица,
Те попусти часом и преврне,
И ако се несретнику не ће
Окренути, да му боље пође,
Тек остави, што је удесила,
Само часком, нек мало посрне,
И да обвеђ не подиже главе.
Нико среће није заробио,
Како вјерна да му буде слуга;
Вас је свијет срећи у рукама,
Па од себе заће и дијели
По суђењу Бога великога.
Тако тадај у Ужицу бјеше.
Јесу Срби добре среће били,
Е запали Ненадовић Прото
Турске куће у несретну граду,
А удари Милош из окола,
Јуриш чини на градске капије,
Јуриш чини и на шарампове;
Развалише капије од града,
Попеше се граду на бедеме,
У Ужице силни улећеше,
Показаше велико јунаштво,
Потурице да се зачудише,
Препадоше, срце изгубише,
Те не могу међдан да дијеле
По Ужицу на огњишту своме.

Ал' у Срба има и несреће:
Војвода им Милош Обреновић,
Што почео истек војевати,
И кушати срећу на мејдану.
Хоће л' бити срца јуначкога,
Хоће л' бити на боју батлија,
Војвода им чудо показао,
И онако отвори јунаштво,
Да се стари згледаше јунаци,
Како их је млађан застиђео!
Милош први на капији бјеше,
Пак кад своју ослободи војску
Те јуриши за њим ка' слијепа,
Тад се Милош на бедеме врати,
Те је свијем и ту предњачио,
И најцрње ојадио Турке
Ужичане, нека га запамте.
Ал' је јунак лоше среће био,
Погоди га срно изненада
Посред сисе са лијеве стране,
И излеће на плеће јуначко.
Но је јунак, Бог му помогао,
Не претрну, пак и не јаокну,
Само призва од постанка друга
Некаквога Арсенија Лома,
Те га скиде и ране притеже,
И однесе натраг до окола,
Да му хећим види и завије.
Истек хећим што ране опрао,
И мелеме што привио бјеше,
Те се Милош мало наслонио,

Да почине од велика бола,
Кад се смири, да му одумине,
Таман што се намјестио малко,
Ал' ето му долећео Прото,
Те та види побратима свога,
Што га воли ка' брата Николу,
Да га види, и разговори га
И да каже, предају се Турци.
То Милоша збиља разговори,
За предају кад му каза Прото,
И Ужице да су задобили.
Исправи се, сједе под шатором,
Рече Проту побратиму своме:
„Гледај брате, те сустави крвцу,
„Да се данас веће не прољева,
„А с Турцима, како те Бог учи,
„Сад разгрни, нек селе одавде.“
То тек рече, пак хећим закрати,
Да не удри по говору крвца,
И ране му грђе позлиједи.
Оде Прото с Арсенијем Ломом,
Те заказа свој коликој војсци,
Да се прође боја и покоља,
Јербо су се покорили Турци
И Србима Ужице предају.
Тад од боја Срби престадоше;
Да су знали, ка' што знали нису,
Да је Милош допануо рана,
Од којијех не преболијева
Сваки јунак, јер се не лијече,
Већ се гледа, шта самртну треба,

Да су знали, да ј' војводи тешко
Од душманска врна пушчанога,
Не би ласно муке суставили,
Ужичане затрли би били
На освети својему јунаку,
И војводу покајали страшно.
Кад се стиша и мало умири,
Тад и Срби пристадоше сами
Са Турцима, те да ватру гасе,
И избаве робље и имање.
Та јунак је пак и својтљив Србо,
Ко је својтљив и за туђе мари,
И нејаче од јачега брани.
Кад све леже и нестаде зала,
Сједа Прото с Ужичким диздаром
На вијећу порад разговора,
Да што прије одселе се Турци.
Те и рече Ненадовић Прото:
„О Турчине, један злосретњиче!
„Зашто ниси, болан, пристануо,
„И лијепу ријеч послушао?
„Те се не би покор починио,
„Ни Ужице тако порушило,
„Ни толики изгинули људи.
„У што си се био поуздао?
„Или те је памет занијела:
„Ви сте Турци највећи јунаци,
„Не смије вам нико кидисати,
„А нек моли вама додијати?
„Или сте се у помоћ уздали
„Од Босанских баша и балија,

„Ил' од оних ваших крцалија,
„Што доведе Гушанац Алија,
„Да Биоград брани од Србаља?“
Вели њему диздар од Ужица:
„Вољан буди, што ћу говорити,
„Казаћу ти сву истину праву.
„Да је мени те памети било,
„Што је стекох касно по невољи,
„Не б' Ужице било у пепелу,
„Ни толике штете ни пропасти.
„Али ми смо хесапили криво:
„У Ушицу од хиљаде више
„Породица Турскијех имаде,
„Свака кућа по дв'је пушке даде,
„Биће негће по три и четири,
„Потом бива већ читава војска
„И повећа него у Србаља,
„По нашему из града рачуну.
„У нас има тридес'т бољемеза,
„У вас само три топа видимо.
„Пак у нас су бедеми на граду
„И опкопи свуд са палисатим',
„А у вас су гола прса само,
„И морате на нас ударати
„Прескочити бедем и опкопе,
„Пак тек онда мејдан дијелити.
„А јесмо се и уфали малко
„У делије од Старога Влаха
„Од Сјенице и од Суходола;
„А зналисмо мало ва Биоград,
„Да и њему већ до густа дође,

„Јер и на њ'га ударио Србо.
„Али Турчин не бих помислио,
„Са три топа тако мала војска,
„(Нек је има четири хиљаде),
„Да ће смјети на град ударити,
„А камоли оваким јунаштвом
„Узети га од нас Ужичана,
„Што нас данас на далеко хвале.
„И чудим се начудит' се не ћу,
„Другом ватром гђе запали града.
„Одкуда ти онаке тобџије?
„И тобџије и кумбарације?
„Сваким топом и сваком кумбаром
„Што учине немилице квара.
„За највеће чудо ми је било,
„Кад запазих војводу Милоша,
„Млад ка' капља, гђе иде пред војском,
„И свуда је јунак био први
„На капији, пак и на бедему.
„Ево хоћу право да ти кажем,
„То ме смете, то ме и препаде,
„И по данас више не вјерујем
„Над Турчином да не ма јунака;
„Ка' што мисле будаласти Турци,
„Да од Срба не бива јунака,
„Како што су стари њини били.
„Што је штетно бива и узрочно,
„Понеари кајање је лудо.
„Ми нијесмо боље заслужили,
„До под сабљу поднијети врата,
„Нек махниту главуру одруби,

„Да што није боље премислила,
„Отклонила напаст од свијета.“
Види Прото истина је тако,
Ка’ доглавник хоће да углави
Ту предају и сеобу Турску,
Да већ зато не има ријечи,
Те диздар опет говораше:
„Чујеш море од града диздаре!
„По телалу викни старјешине
„Ужичане, нека амо дођу,
„А и ја ћу неке од војнника.
„Хоћу с вама одмах да углавим,
„Да се нико ни нашто не тужи,
„И међ нама да не ма ријечи.“
Таки диздар послушао Прота,
По телалу старјешине зовну,
Те дођоше, да чују и сами,
Шта ће њима бесједити Прото;
А и Прото главније призива
Од Србаља воісци поглавице,
Нек и они за свашто дознају.
Кад се тако искупили били,
Онда Прото запитао Турке:
„Чујете ли Турци Ужичани!
„Одговор’те по души и дину,
„Је ли наша јача и старија
„У Ужицу, и јесте л’ покорни?“
Веле њему Турци Ужичани
Јасно на глас ка’ из грла једног:
„И јача је данас и старија
„У Ужицу Српска од свачије,

„И када је срећа догодила,
„Те се боље Срби поърваше,
„Нејачи смо, пак смо и покорни.“
Опет оде бесједити Прото:
„Покорнога сабља не сијече,
„Јер послушан иде по ријечи.
„Ужице је у Србији, Турци,
„Није Турско, већ је наше Српско.
„Ви сте Турци, а Турска је пуста,
„Биће вама и тамо дијела.
„Ка' у својој царевини правој,
„Гђе вам нико преговарат' не ће,
„Нити на вас когођ набахиват',
„Ни бити се за ваше огњиште.
„Селите се, поведите робље,
„Што имате, понесите мала,
„И сву вашу стоку пођерајте,
„И сићано носите оружје,
„По три пушке сваки понесити,
„По дугачку и по двије мале
„И по једног ножа јатагана,
„Старјешине сабље меште ножа.
„А на пусто што има оружја,
„Све остаје Србу на мејдану.
„Не мој који да се шали главом,
„Да оружја лати се и туђа,
„Или штогођ да прикрије робље
„У прњама у своме парталу.
„Све кроз Српске мора проћи руке,
„Па некоме хоће бити тешко,
„Кога нађу, да је варалица.

„Сам' топови и градска џебана
„Нек остану, гђено су и били
„На свом мјесту а у своме граду.
„Сад пођите, пак се опремите,
„На уранку да можете поћи,
„Сад диздаре, да ми предаш града,
„Пак се и сам за полазак спремај "
Јесу Турци добри послушници,
Луди понос кад скину с памети;
А не ма се уз што узносити
Ка' син царев Туре по Турћији.
Оде Прото с Арсенијем Ломом
За диздарем, те примио града
И тридесет градскијех топова,
И џебану онђе свуколику.
Пак пареди свуда Српске страже
На капије и по бедемима.
Да не сумња, свуд је утврдио,
Поређао тако Србадију,
Да упатка не ма са немара,
Ни да врдну ни да квркну Турци.
Кад је тако наредио био,
Онда оде побратиму своме,
Да му каже, шта је учинио.
Но тамо се Срби искупили,
Сваки хоће да види јунака,
Што им данас предњачио славно,
Свако хоће да очима види,
Да је Милош јоште у животу,
Да војвода није на самрти.
Ту се пуно начетило било,

Но кад дође и Прото и Ломо,
Тад сд мало свијет размакао,
И отвори обојици пута,
Те одоше под шатор Милошу.
Хвала Богу! боље му је било,
Е зрно му не учини квара
Никакова из унутра тијелу.
Хећим ређе, да слушати може,
Само ништа нека не говори,
Не напреже и не надима се,
Те на рани може одахнути,
И ране се отворити грдне,
Пак љековит не бива му завој,
И наново повраћа се боља.
Кад војводи под шатор уђоше,
Сједе Прото побру до узглавља,
Чело ногу Арсеније Ломо,
А Прото му тихо бесјећаше:
„Побратиме, све смо уредили,
„И овако углавили с Турцим:
„Питао сам Турке Ужичане,
„Да ми кажу по души и дину,
„Чије ли је данас господарство
„У Ужицу, и јесу л' покорни.
„А Турци су вако отказали:
„И јаче је данас и старије
„У Ужицу Српско од свачијег,
„И када је срећа догодила,
„Те се Срби боље поърваше,
„Нејачи смо, пак смо и покорни.
„На ту ријеч вако углависмо:

„Нек се селе, нек поведу робље,
„Што имаду, нек понесу мала,
„И сву стоку њину пођерају,
„И ситније нек носе оружје,
„По три пушке нек понесу људи,
„По дугачку и по двије мале,
„И по једног ножа јатагана,
„Старјешине сабље меште ножа,
„А што има пустога оружја,
„Све остаје Србу на мејдану.
„Још сам, брате, и то заказао,
„Да се нико не пошали главом,
„Те да туђе прикрије оружје,
„Па' ни робље у својој прћији;
„Јер кроз Српске све ће проћи руке,
„Пак некоме хоће бити ружно,
„Ко се нађе, да је варалица.
„Сви топови и градска џебана
„Ту остају у својему граду.
„Рока смо им доста оставили
„До уранка, нек се спреме Турци
„Да путују браћа у Турћију
„Са својијем од града диздаром.
„Сад су свуда наше Српске страже
„На вратима и по бедемима;
„И свуда смо добро утврдили,
„Поређали тако Србадију,
„Да се Турци маћи не смиједу.
„Сад ја одох, драги побратиме!
„Са нашијем Арсенијем Лошом,
„Да код војске ноћимо у граду,

„И да рано раселимо Турке.“
То му рече пак отиде с Ломом,
Да се нађу у граду код војске,
Да мирује војска од Турака,
Бојати се какве заћевице,
А свијета има свакојака,
И пизмена и пакосна по се,
Лакомаца и крволочника,
Што им мила кавга и забуна,
Те би могли ноћас силимице
Насрнути и зла починити.
Знаде Прото, а знаде и Ломо
Да су буле чудо замамљиве,
Замамљиве пак су нрељубљиве,
Ка' на кугу на хареме мрзе,
Хришћанска им слобода у глави,
За живота раде поживљети,
А сада им жива згода бјеше,
Вјечита се хапса опростити
Уза Срба свога љубазника;
Те и томе ваља доскочити,
И женаре одбити од була,
Да се Српска не поквари војска,
Јер и мудри кваре се са жена
Исто, брате, како и са пића,
Пак људују, а и побудале;
Ко заблуди и злочинац бива.
Када Прото са Ломом отиде,
А лијепа оставио гласа
Под шатором боланоме побру,
Те Милоша пуно разгалио,

Чини му се, здрав је, устао би.
Јаке душе и великог срца
Јунак бјеше Милош Обреновић,
Те му мејдан милиј' од живота,
И с тога му живот објачао,
Те смрт црна од њега одступи,
А приступи весеље па здравље
По Божојој вољи и милости.
Кад је било јутру на уранку,
Шатору је размакао врата,
А допаде хећим и послуга,
Рањеника боље намјестише:
Подбочише мекијем душеком
Те га мало и поисправише,
А да може сехир учинити
Од Турака оних Ужичана,
И себе њине у карвану.
Дадоше му дурбина у руке,
Но војвода и сам опружи га,
И удеси за око јуначко,
Намјести га, те на њ погледује,
Те Ужице с градом прикупио
И чистине горе до планина,
Те све чудо очима гледаше:
Шта учини ватра из топова
Од Турскијех и кућа и зграда,
И какво је то гариште грдно,
А по њему тужно мути робље,
Изгорело погледа имање,
Што ваљати не може никоме,
А прибира што је сачувано

И одбира што је нагорело,
Те му може бити за потребе,
Та ни чавла не ће да остави
У дашчици пола преломљена.
Људи гледе кола и волове,
И самаре своје сеисане,
Пак товаре своје пртљажине,
Да пртљају прије с разбојишта,
Вакат им је да се на пут крећу.
Но Прото је био наредио,
Те се свака кола прегледаше,
И покупи све нусто оружје,
Пак отвори капију на граду,
Док се кола поукарванише,
А за њима сеисане редом
Пристајале, те опружи карван
На капију пољем одлазити;
Крај карвана покрај својих кола
Пристало је и пјешице робље,
Турци иду поред сеисана,
Ако пукне ил' попусти самар,
Да стовара и да натовара,
А поправи што му се поквари.
Што бијаше главнијех Турака,
Те имаше коње седленике,
Најнапријед пољем одјахаше,
Ваљада ће да ужину гледе,
И вечеру и конаке робљу,
А и стоци воду и попасак.
Но што стоке по планини бјеше,
Кренуше је куд је коме пређе,

Кад станари дигоше станарне.
Све то Срби пропратише мирно
Без икакве окорне ријечи.
Све то гледи Милош Обреновић,
Мило му је, срце му се смије,
Те бол пада а осваја здравље.
Кад се тако Ужице поврати
Од душмана од Потурчењака,
И Милош се иало придигао,
Те зареди сва села околна
У аргатлук, да чисте гариште,
А трговце зове и мајсторе,
Нека к њему у Ужице дођу,
Изновице нек населе варош,
И отворе пазар у Ужицу.
Когођ знаде војводу Милоша,
Тај му одмах по ријечи дође,
И становник оста у Ужицу.
Милошу је прва срећа била,
Да Турцима на мејдан изађе,
Гђе се памет развија војничка,
И у ватри окуша јунаштво,
На Ужицу, кад га узимаше.
За танкијех својих годиница,
За младости мушкарачке прве,
Кад му истек свијет омиљео,
Те настао живот у радости,
Јер га тадај оженила мајка
Оног љета Љубицом ђевојком,
Што му цура насред срца била,
Мало своју не изгуби главу

Са великог зора и јунаштва.
Зато рече Ненадовић Прото:
„Побратиме, војвода Милошу!
„Колико ми нешто жао бјеше,
„Кад те нађох у ранама грдним,
„Побојах се, хоћеш умријети,
„Србија ће тебе изгубити,
„Што Бетића никад стећи не ће,
„Те се мени разажило било
„Ка' за својим братом рођенијем;
„Сад ми нешто толико је драго,
„Када видим, да си пребољео;
„Јер те знадем Србина јунака,
„Побратиме, што Србији треба,
„Да јој врати своје име право,
„Што тирјани затомили били."
Тако рече за младости Прото,
Ријечи се својих не стиђаше
Ни у својој великој старости.
Слутња била, ал' је богодана,
Те што рече, још се не порече.
Онда тако, а данас овако,
Бог је с нама, бић' и бољих дана,
Јер назадак дуго нам трајаше,
А напредак ето тек почео,
Зар ће и он тако потрајати;
Нек и добра срећа заматори,
Гђе несрећа скапа од старости.
То велимо, да Бога хвалимо,
И свесрдно Њему с' помолимо:
Да нам даде срећу и напредак,
А отклони штету и назадак.

II.

Бој на Равњу у Мачви.

Од када се Босна потурчила
За времена Мемеда султана
И Цариград што тад постамболи;
И од кад су силни Сојевићи,
И спахије и сви богаташи
С родбинама и послушницима
Од Хришћанске вјере православне
И отпали, и истурчили се,
Те постали паше вилаетске,
Капетани, аге и бегови
По берату, султанском шерифу,
А њини се млађи побашили;
И од кад се за крајине знаде,
Што по тадај заврглe се биле
Између Турске и земље Хришћанске,
Те уз вјеру прољева се крвца
За господство, благо и старјештво,
А у славу оних потурица,
Потуткача, Босанских балија —,
Није веће Босна уздрхтала,
Ни кобила себи ни исламу,
Што уздрхта, и што коби себи,
Кад се Срби дигли на оружје,
Од Турчина Србију отели,

Прихватили бијеле градове:
Бијел Шабац и Бијоград главни
И Ужице, па и Смедерево,
И побише Турке свеколике,
У Србији што се настанили,
И по земљи окућили били,
Ка' да су је из Шама дон'јели,
И од Бога исправу имаду:
Да је њино, што ма чије било,
Што је њино, да је њино само.
Понајцрње вријеме је било
Бошњацима потурчењацима,
И слутише на зло и на пропаст,
Када разби Лазаревић Луко
Али-пашу од Звовника града
Код Лозинце на Штири ријеци
Под Гучевом високом планином,
Гђено силни изгинули Турци
Сојевићи п Хоџаковићи
Од честите Босне поносите.
Јер не шћеде да мирује Луко,
Када разби и кад потре Турке,
Већ он диже огњевиту војску,
Прихвати се Босне преко Дрине,
Гђе три Раче баш у њега гледе:
Једно Српска, средна је Сријемска,
А трећа је на Босанској страни.
Кад је Луко пребродио Дрину,
Одмах узе и Рачу и Јању,
Узе Бродац, тефериц опали
Видаића паше Али-паше,

И отиде равној Бијељини;
Без муке је заузео Луко,
У јабучју улогори војску,
Онђе чека, онђе и дочека
Оног истог Српског душманина
Потурицу пашу Али-пашу,
Те га просу ка' и код Лознице,
И учини русвај од балија:
Ту погибе Оругџићу Мехо,
И погибе шеик хоџабаша,
Што пошао, да очима гледи,
Сунетлије како ће Хришћане
Да потару и да потамане,
А за праву чисту вјеру Турску,
Нек се чује; умети Мухамед;
Е зато се помолио свецу.
Тад се Турци препадоше страшно,
Потурице ка' никад доселе
Заисто би Лазаревић Луко
Ка' од шале Босну освојио,
Да је њему прискочила раја,
Да му храну придоноси војсци,
Јунаштва им не искаше Луко;
Злосретници вољели су Турцим'
Нег' Србима бити коморџије;
И данас су каквино су били,
Надати се од њих бољем није,
Е Турска их сила заниједа,
Те не могу јадни помислити:
Да Хришћанин Турчина савлада;
Турчин им је јачи од човјека.

Но друкчије мисле потурице,
Е познаше десницу јуначку
Правог Срба с оне стране Дрине,
Који опет не хесапи Турке,
Да су штогођ врсни на мејдану,
Ка' што им је понос на дивану,
Кад поведу јеглену јуначку
За свијетли пусат и хатове,
И за нишан и за цилитање.
Очајали самовласни Турци,
Господарство ѕдрмало им се,
Е свуда се измаче старјештво,
Докле дође Лазаревић Луко,
Но Бог није био наканио,
Јадну Босну да избави Луко,
И накаже оне потурице;
Већ се Луко повратити мора,
И превести у Србију војску,
Оставивши Турску коштурницу
На погледу шеру Бијељини,
Којано се и данас познаје,
И хоће се дуго помињати.
То је мука Бошњацима страшна,
Не вјерују, што прође вријеме
У лијепу миру и без кавге,
Разбојиште на срцу им лежи
Код Лознице и код Бијељине,
Немогу се опростити страха,
Ни довити добру поуздању,
Како би им дуговјечно било
Господарство, по земљи тимари,

Ѝ да раја робовати мора,
И давати, што гођ стече, Турцим'.
Страх постаје од једине мисли:
Да помоћи ни од куда не ма,
И већи је, када се не нада,
Да се муци бар узроци знаду.
Но Турци еу за узроке знали,
Ал' не могу заборавит' Срба,
Шта чинише чуда и покора
На мејдану по Босни честитој
Од Турака, ага и бегова,
На очиглед сиротињи раји,
Да и она обикне мејдану,
И научи крдисати Турке.
Турчину је за муку велику,
Да рајетин и подложник знаде,
Подмигљиво да му се насмије,
Како му је било на мејдану,
И како је с главом без обзира
Побјегао од Срба јунака,
Оставивши коња и оружје
На ограшју од себе бољему,
Јер се Турчин, да је јунак, гради.
Још кад чуше Босанске балије,
Да војводе на ноге усташе,
И да купе по Србији војске,
Те на нешто збиља да смјерају,
Почем држе на окупу војске,
Често Луко обилази Дрину,
И на Босну мрко погледује;
Ту се добру не недају Турци,

На ум пада паши Али-пащи,
На ум пада силним спахијама,
Како им је понекада било.
Зато Турци све главни Бошњаци
Скупише се, вијеħ да учине
У главноме мјесту Сарајеву,
Гђе највише имаде спахија,
И богатих ага и бегова;
И крајина ту им придолази.
Старјешчине силне састале се
Око свога Муле Сарајлије,
Што умије бесједити мудро,
И сваком се јаду досјетити,
И Турчина брата научити,
Да доскочи муци и невољи,
Ди доскочи и да се опрости.
Ту су Турци разборити били,
Обиђоше свога господара
И већила од Босне везира,
Те му данас ни мукает нису,
Нит' шта ишту, нити му се моле,
Јер су данас и без њега кадри
Саставити и подићи војску
Од све Босне и Крајипе горње,
А наша им учтуглија не ħе
Изостати за својега стида,
Кад га зовну и када га туре
Серашћером над њиховом војском.
Смислили су га и окаилили,
Да им даде своју силну војску,
Да поплаве ту земљу Србији,

Ако б' тако што пошло за руком,
Кад јунаштво множину забуни,
Те кад не зна на коју ће страну
Прије поћи, или да се бије,
Ил' да брани земљу од душмана.
Онда мисле Бошњаци јунаци
Забун-Србе да нападну с леђа,
Ил' да пусту оплијене Мачву,
Када сама остане на робљу,
Почем мушко, што би за оружје,
На другу се окренуло страну.
Саможиви и лукави људи
Никад не ће сметнути са ума
Своју корист, ма и срамно било.
Ефендија Мула Сарајевски
Мудар им је нијет пофермао,
И он им је књигу саградио,
Накитио како боље може,
На дивану да јој не забаве.
Оваку је книгу напписао
И пратио својему султану
Цар' Махмуту од Стамбола града:
„Цар' честити, на истоку сунце!
„И замјено свеца Мухамеда!
„Силни царе над свим девлетима!
„Све ти с' клања до земљице црне,
„И љуби ти ногу и папучу,
„Твоје силе и богатства твога
„Ко би мога' домашити умом?
„Лакше б' зрнца морскога пијеска,
„И капљице кишне избројио,

„Него твоју поноситу војску,
„Кад ти викнеш на оружје Турке.
„А уцјене ризници ти не ма,
„Е до данас не ма тефтедара
„Да сребрне и да златне новце,
„Осим руда, што су нековане,
„Прохесапи и да утефтери,
„Ја ко смије само помислити,
„Да камење уцијени драго,
„Што ти 'нако лежи без потребе
„На купове по разлици својој,
„И по струци, те ризницу дичи?
„Ко би томе схватио хесапа,
„Да настрано с памети не пође?
„Господар си данас од свијета,
„Но од једне само земље ни си,
„Од Србије, Турске проклештине,
„Гђено твоји нису сретни Турци
„Никад били, пак ни данас ни су,
„Нит' ће бити, кад с' овако ради.
„Што је Турско Србину је мрско:
„Да погледаш по земљи Србији,
„Од светиња наших шта је било,
„Од џамија и наших текија,
„Од тулбета и од мезарлука,
„И од наших красних теферича.
„Што је батал, што је порушено,
„Што ј' нечисти свијет потрусио,
„Да од јада и жалости тешке
„Не би Турчин мога' поднијети,
„Од муке би мога' пресвиснути,

„Још да видиш, мили господаре!
„Како ти је с Турским достојањем:
„С дворовима, и са миљковима,
„Вртовима и са бостанима,
„Гђе одрине по смокви се виле,
„И гђе роди воће свакојако,
„Испод воћа диње свађале се,
„ И лијепе оне лубенице,
„Чим се Турчин љети наслађује
„Наслађује, и разлађује се;
„А куда су Турске воденице,
„Гђе по двадес't међу каменова,
„И омање оне кашичаре
„Крај ливада, наших сјенокоса?
„Све душманска притиснула рука,
„Све разјагми и посвоји Србо,
„На срамоту сили и господству
„Султан-царе твоме и нашему.
„Но имаде и већих биједа:
„Што с' бијемо девет годиница
„Са Србима по земљи Србији,
„Еда би је како задобили,
„И твојему подложили скуту;
„Бијући се што гинемо страшно,
„Да нам девет таквих Србија
„Нашу не би накнадиле крвцу,
„Нити штете наплатиле црне,
„Акамоли бруку загладиле,
„На мајдану што наше јунаштво
„Паде, царе, што никада није;
„Све то бива по срећи и реду

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

„Војничкоме, и све би се могло
„Опростити и заборавити;
„Али ко ће данас опростити,
„А ко ли ће заборавит' тужан,
„Како Срби са сретна јунаштва,
„Што чињише с нама по мејдану,
„Засилише, те и јуришише,
„Валовиту пребродише Дрину,
„Машише се Босне и јабане,
„Државине твоје особине,
„Што је волиш од Стамбола свога,
„Јер је Босна јуначко гнијездо,
„Пак ти Срби Босну ојадише,
„Побише ти Турке по мејдану
„По избору све главне јунаке,
„Што их давно Босна стећи не ће,
„Повађаше како и снопове
„На погледу нашим кметовима,
„Нек се они уче од Србова,
„Кака ваља сатирати Турке,
„Нек се потом освијести раја,
„Да с' оласно Турцим' не подаје,
„Већ с Турчином нек се барабари,
„И јунаштвом нека га претегне,
„Ако негђе до пусата дође,
„Да се види, ко старији бива.
„То не може у заборав поћи,
„Султан-царе, мили госнодине!
„Не мој данас окретати главе
„Од твојијех вјернијех Бошњака,
„И од добрих твојих сератлија,

„Сву крајину што чубају Турску,
„Да динсузи не досаде њојзи.
„Дај нам, царе, твоју силну војску.
„Да Србију земљу полазимо,
„Истражимо те Српске јунаке,
„Раскопамо хајдучко гнијездо.
„Твојој сили зар одољет' не ће
„Шака људи, што се похајдучи;
„Твоја војска друкчије је снаге,
„И оправа твоја друкчија је,
„Ту крпежа није ни кубуре,
„Већ потпуно све је и убојно.
„Само једна твоја воља драга
„Може твоје осветити Турке,
„И Турцима образ повратити;
„Јер ће твоја силовита војска
„Отворити мејдан у Србији,
„И Србима опет показати,
„Да су Турци истекар јунаци,
„Вративши им жалост за срамоту,
„И кад врате своје достојање,
„И Србији буду господари,
„Срби наша како треба раја.
„Сада, царе, јали већ никада
„Вријеме је теби и твојима
„По свијету силним већилима,
„Да покориш ту земљу Србију
„Да се на њу друге не угледе,
„И да скочи раја са свих страна
„На малину твојијех Турака,
„Те учини 'нако каконо су

„Ужичани Срби по Србији;
„Свако своју нек узме старину,
„Та ни теби добра бити не ће,
„Јер ти ваља искат' селамета,
„Сељакати преко земље дуге,
„Од једнога мјеста до другога,
„Докле би се негђе настанио
„Око ћабе, гроба пророкова.
„Тад на Стамбол можеш помишљати,
„Кад погледаш само око себе,
„Те пучину видиш и пјескуљу
„У Арапској самотињу тужну,
„Нешто мало твојих тевабија,
„И то мучно, јадно и злосретно;
„Сјећаћеш се, падаће ти на ум
„Силни понос и господство царско.
„Санови ти хоће додијати,
„Кад ти срце харема зажели,
„Те се десиш међу султанкама
„Султанкама и суложницама,
„А џенет ти пред очи изађе,
„Пак већ ништа нема на свијету,
„Шта би мога' још'те пожељети,
„А санак те тај мио остави,
„Пробудиш се, видиш није тако,
„Жао ти је, да те срце боли,
„С лица венеш а на срцу копниш.
„И опадаш, докле непреминеш.
„Послушај нас, царе господине!
„Молимо се, љубимо ти скута,
„Сад се само не мој оглушити,

„А виђећеш добро бити хоће,
„И бићемо наше среће старе.“
На капију када књига дође,
Пред цара је на диван изн'јеше,
Цар је даде великом везиру
По имену паши Хрушид-паши,
А везир је на глас проучио
Пред господом, што је на дивану.
Кад је сваки књигу разумјео,
Онда султан своје Турке пита
Вијећнике мудре од мудријих:
„Ето вид'те, шта нам Босна пише,
„Наша Босна и Крајина љута,
„Како нам се тужи и тугује.
„Сјетујте ме, шта ћу и како ћу,
„Хоћу ли им слати силну војску,
„Ил' ћу Босну са Крајином нашом
„Напустити, пак како јој буде?“
Сва господа, мудри вијећници
Погледају беликог везира,
Прије њега нико не говори,
А власник је, цару до кољена,
Увијек му ријеч најстарија
На дивану, и осим дивана;
Он једини приступа имаде,
Кадгођ хоће, код свога султана,
И са њиме има договора
Потајнога, што нико не знаде.
С тога млађи пред старијег не ће,
Јер се пазе и поштују Турци
Свако чека ријеч везиреву,

Но велики везир отпочео,
Како што је и доселе било,
Султан-цара сјетоваше свога
Међ кољена своја склопив руке,
На дивану 'вако бесједаше:
„Господине, царе од Стамбола!
„Што ти Босна и Крајина пише,
„Тугује се и тужи се јако:
„Како су им Срби додијали,
„Навалили на њино огњиште,
„И бију их код њинијех кућа
„На очиглед њиним кметовима,
„А потоме повлађују раји,
„Да ускочи, и да бије Турке
„Господаре своје и спахије.
„А тако се може пропирити
„Љути огањ по свој земљи нашој,
„Те свјетина може ускочити,
„Када види, кад се обав'јести,
„И нама би било потијесно,
„Као Срби, да с' народи други.
„Зато судим, да би добро било
„На Србију одмах завојштити,
„И са двије ударити стране:
„Од истока преко Ниша града
„Нек удари једна силна војска
„На највећег Српскога јунака
„Хајдук-Вељка, шта га тако хвале,
„Њега ваља од свих понајприје
„Пресвојити или уништити,
„Да имамо отворена пута

„До главнога Бијограда града.
„Друга војска, од сента другога,
„Арнаути са Херцеговцима
„С Бошњацима и Крајишницима,
„Нек удари тамо од запада,
„Преко Дрине на Шабац бијели,
„Нек покори до три поглавице:
„Од Рудника и Ужица града
„Поглавицу Милоша војводу,
„Од Ваљевске Ненадовић' прота,
„Од Шабачке Лазаревић' Лука;
„Нек прегази Мачву и Посавље,
„И нек дође Бијограду граду,
„Да с' састане од истока с војском.
„А сам знадеш, мој честити царе!
„Да си своју ријеч заложио,
„Да још нешто ваља учинити,
„Те то може као уз пут доћи
„Све по нашој жељи и за руком.
Тако збори паша Хрушид-паша,
А вас диван био умукнуо,
Да се чује, кад ко душом дише,
Свако слуша ријеч везиреву.
И цару се виђело по лицу,
Да по вољи везир бесједаше,
А диван се потоме поваћа.
Чудан хадет бјеше на дивану
Код султана падише Турскога,
Шта он хоће, хоће сва господа,
Шта он не ће, то ниједан не ће,
Пак ваљаде погађати ћуди,

Удесно му жели угађати;
А то Турци Стамболије знаду,
Особито велики везири,
Са султаном што посла имаду,
И уз њега што су без престанка.
Цар размаче своје вијећнике
Са дивана и са вијећања,
Сам остаде с великим везиром,
Мухурлијом пашом Хрушид-пашом,
Те је њему султан говорио:
„Море пашо! ево згоде живе,
„Да дигнемо наше силне војске,
„Како рече, пашо, нек навале
„На Србију, нека је забуне,
„С обадвије кад ударе стране
„Силовито луно страховито,
„Од истока како и запада.
„Кад прегазе ту земљу Србију,
„Што зарана ваља учинити,
„За љетнога времена лијепа,
„Онда војске нек се даље крећу
„Нек прегазе и Банат и Сријем,
„Угарију пак и Аустрију,
„Нек ђауре тару и харају,
„Нека хите штогођ боље могу,
„За времена да су од помоћи
„Нашем досту цару Францускоме.
„Наполеон хоће с' зачудити,
„И хоће му врло мило бити,
„Кад у помоћ наше силне војске
„Прискоче му тако изненада,

„Шта ти велиш, пашо мухулија
„Вре хоће ли тако добро бити?“
Поклања се везир и повија,
И пред царем ц'јелива сердаду,
Угодљиво мудар проговара:
„Султан-царе, наше сунце јарко!
„А шта питаш мене роба твога,
„Што сам створен, да се теби дивим,
„И да слушам и да ти се владам
„По-ријечи, по заповијести.
„Није чуда, што си од пророка
„Породица и Сојевић прави,
„Та данас си до пророка први,
„Е памет ти ка' и умјештина
„Превазиђе све наше помисли,
„Да гледамо као у чудо у те
„Да слушамо, шта још чули нисмо,
„И шта нисмо ни помислит' кадри.
„Цар би био, да Царевић ниси,
„Кад си бољи од другијех људи,
„Те си створен да заповиједаш.
„Вољан буди мени на ријечи,
„Е хоћу ти једну проговорит',
„И запитат нешто, на милости:
„Тако силној огњевитој војсци
„Ко ће бити војсковођа мудар.
„Кад јој ваља далек' путовати
„По ђаурској свуда бијући се?
„Томе ваља свуда одговарат',
„Биће свуда замка и ступица,
„Баури ће свуда ловит' Турке,

„Пак ако их улове једаред,
„Пропали су, царе, до једнога,
„Ни гласника дочекати не ћеш,
„Бар да чујеш, како пострадаше;
„Јабана је вазда кућа туђа,
„Ка' код куће није ни гостима,
„А војника ни своје не гледе,
„Као ратник кад на конак дође.
„А Турчину камо пријатеља
„У Баурској у земљи душманској,
„Гђе све ради, да му главе дође,
„Трошће му и јело и пиво,
„Потрошће чесме и бунаре.
„Зато, царе, проговорих теби,
„Молим ти се, не мој похитјети
„Са изборам над војском везира,
„Имаш каде, избери ваљана."
Но цар Турски никад не размишља,
Он све знаде боље од другога,
Ријечи му поговора не ма,
Слуша му се свака као света,
Почем му је милост ја немилост
На језику, док само превали.
Ни сад султан ништа не помишља,
Већ од ока 'вако наређује:
„Чујеш море, велики везире!
„А шта ћу ти ваздан избирати?
„Хоћу тебе великог везира
„Серашћера над свом мојом војском.
„Гђе ћу наћи веће поуздање
„Но у теби, што сједиш до мене.

„Још ћу теби и то повладити:
„Кога хоћеш, и ти како знадеш,
„Аскер-паше бирај и узимај,
„Исто себи купивојске нађи.
„Војске дижи, колико ти драго,
„Искати ти ја не ћу хесапа.
„Иди шћоме, како ти се свиди,
„Са Србима какогођ разгрпеш,
„Никако ти ја сметати не ћу,
„Нити ту ће игђе пометати.
„Броди Саву, броди и Дунаво,
„Гази, тари и прихваћај земље,
„Води војске нашем пријатељу
„У индата, гђе га прије нађеш,
„И будеш му боље од потребе.
„Зар ти на пут нико стати неће,
„Србадија нити Мађарија,
„Не ће моћи горе ни Нијемци,
„Наполеон све их забунио,
„Те имаду тешка посла шћиме.
„А Москов је с нама у љубави,
„Он на тебе ударити не ће,
„Нити не ћеш на њега, везире;
„Е тако смо, паџо, утврдили
„У Букрешу каравлашком граду.
„Сада пођи, сретно да ти буде,
„И пророк ће све бити уза те,
„Да те чува и ода зла брани,“
Тако султан тадај, ка' доселе,
Серашћера прво Туре нађе.
А Туре је свако поносито,

Свако мисли, може везир бити,
Јер је Турчин, и постојбина му
Турска земља, пак шта ће му више,
Да султану сједне уз колено.
Примио се паша достојанства,
Те он пусти по земљи телале,
Уз телале своје купивојске,
Те му зову Турке под берјака,
Нека иду, бити Баурина,
Аскер-паше себи везир бира,
Пријатеље, својте и рођаке;
Хоће везир, да се обогате,
И да скине сиротињу с'врата,
Да не проси, да му не досади,
Њега данас великог везира
Не срамоте тако по свијету
Голотињом, чемерлуком грдним.
Но ваљаде великом везиру
Војсковођа на западном сенти,
И на Србе с Дрине ударити.
Војвода му јунак требоваше
Од онога сента и народа;
А Туркуше, меке Стамболије
Не би могле бити господари
Оној војсци, што хоће јунака
Војсковођу, да пред њоме пође
И у ватру, гђегођ игра глава,
Хрушид-паша расудљив је био,
Не искаше својта ни родбине,
Већ он смисли, кога да избере,
Те дохвати дивит и хартију,

Фермана је везир написао,
И мур царски на њег' ударио,
Пак га прати паши Сулејману,
Што по роду Скопљаком га вичу,
Потурица Херцеговац бјеше.
У Ферману везир говораше;
„Скопљак-пашо, мој соколе сиви!
„Пусти, море, те хитре телале
„По свој нашој красној Арбанији,
„Арбанији и Херцеговини,
„Нашој Босни и Крајини љутој,
„Куши војске штогођ веће можеш;
„Подамном си први аскер-паша,
„Већил си ми од те тамо војске,
„Ти ћеш, пашо, управљати њоме
„Како да си и серашћер прави.
„Иди мудро не иштети лудо,
„Освјетлај ми образ пред свијетом,
„И пред нашим царем честитијем,
„Да не реку Стамболије Турци,
„Да не коре, да се не подмигну:
„Нуто јада, велика везира!
„Кога избра војсковођу војсци,
„Неумјетна некаква Херака,
„Што је само субашоват' кадар
„По селима, гђе би цицварао,
„За такови оде у кор глава.
„Већу теби, знадем те јунака,
„И војујеш пуно и четујеш
„Па Србина по Влаху-Староме,
„И вичан си боју са Србином.

„Кад си мога' досад с четицама
„Зар ћеш боље моћи с таборима
„Ударати и погонити се.
„Пратићу ти убојне топове
„И џебхану нашу из Битоља,
„Бањемезе из Травника крени,
„И из других од Босне градова,
„Како ти се одкуд ближе свиди,
„Јер је ружно са теретом мртвим
„Дангубити и потезати се.
„Кад саставиш огњевиту војску,
„Поведи је Дрини води ладној,
„Дрину броди, на Србију удри,
„И град Шабац узми украј Саве.
„Кад ти тако све за руком дође,
„Хајде с војском главну Бојограду,
„Онђе, пашо да се састанемо.
„Тамо ћу ти нешто више казат'.
„Само, море, владај се јуначки,
„И никада не заборавидер,
„Царској да си человођа војсци,
„Турски понос да је сад уза те."
Кад је везир тако наредио,
Султану се опет своме јавља:
„Господине, царе од свијета!
„Све сам данас, а у твоје здравље,
„Наредио за пријестол сарашан.
„Но једно би још ваљало, судим,
„Да учиниш, и да отпоручиш
„Твојој Босни и Крајини твојој,
„Да ће твоје ударити војске,

„Да ће њину браћу покајати,
„Србији се осветити страшно.
„То ће Босну и Крајину горњу
„Обрадовать' и развеселити,
„Охрабити и ослободити.
„Царска милост и од цара књига
„Утјеха је голема свијету.“
Готов султан пашу послушати,
Те написа шериф-књигу малу,
Својој Босни и Крајини својој,
И падиша у књизи вељаше:
„Поздрав Босни и Крајини мојој
„Од мен' цара, св'јета господара!
„Чујте мене, моји витезови!
„Не тугујте, веће радујте се!
„Не ће проћи ни пун мјесец дана,
„Скопљак-паша Сулејман ће доћи,
„Собом води моје Арбанасе
„И земљаке своје Херцеговце,
„Уза њ иде мој такум од војске,
„Он ће и вас звати на оружје,
„Устаните, и удружите се,
„Не мој који да противник буде,
„Слушајте га како старијега,
„Он ће знати покајати Турке,
„Србима се осветити љуто.
„С мојом снагом све ће учинити
„Да вам старо поврати поштење,
„И свакоме своје достојање.“
Вјештаци су паше мухурлије,
Са сваким се подносити знаду,

Знаду с царем, знаду и с млађима
И Турцима и подложницима
Није ласно бити мухурлија,
Пуно ваља школа и наука,
Док похвата трагове диванске,
А потребе увјецба харемске,
И испече Османлијлук прави,
За велико те узри везирство.
Кад је Хрушид угодио свјема,
Подиже се граду Једренету,
Таки поће прикупљати војске
Анадолске и од Турског Шама,
Од Багдада и Арапских страна,
Од Абеша и равна Мисира,
Од Стамбола и Урменлије
Пак ће с војском Ншу и Видину
На јунака, Срба Хајдук-Вељка.
Но да видиш оне Потурице
Сулејмана Скопљака везира;
Како мучан ситан ферман прими
Од Хрушида великог везира,
Те виђео да је у милости
Код падише и код мухурлије,
Те власт доби да покупи војску,
Какву дошле ни виђео није,
А властна је сила војсковођа,
Те с' понесе, помама га нађе,
Ни с ким људски говорити не ће,
Набрекује најглавније Турке,
С ћаја-пашом говори кроз зубе,
На родбине и на млађе своје

Помркује, и криви се само,
И пријети шаком и песницом.
Још да није над њим мухурлије,
Би злоћудан посве полуђео,
Но оно га помета старјештво.
Хрушид-паша познаваше људе,
Млађем не да за живота власти,
Да се и сам не понизи стидно,
И да свијет другом не робује
Осим цара, осим мухурлије.
То је нека још'те срећа била,
Те се Скопљак мало обзираше,
Од великог презаше везира,
Бојао се да га не опадну
А бојао збиља да с' не туже
На њ'га паше оне Угтуглије
Од бијела Скадра и Травника,
Вилаету што су господари.
Силну војску Скопљак саставио,
Пошле земље на бој на Србина
Арбанија и Херцеговина,
Диже војску оде на Неретву
Ка' Коњицу, граду полутану,
И Босанском и Херцеговачком;
На ријеци одмараше војску,
Поручује Босни и Крајини,
Нек се диже, штогоћ може брже,
Нек се креће, што је за оружје,
Нека иде Дрини води ладној
Између Јање и између Зворника,
У питомој украј Дрине равни

Да дочека њега человођу.
Пак зареди све забите редом,
Капетане и све буљукбаше,
Сваки своје нек води подручје;
Да му не мож' изостати клети,
Сакрити се или излагати;
Ван болести, када немоћ свлада,
Ни до чега кад није јаднику.
Богаташи сједиоци Турци,
На душеку што се само хвале,
Кафу срчућ', на чубук димећи,
Митили би пашу Сулејмана,
Да се мане, да их заборави,
Да не иду на бој на Србина;
Слушалису од млађијех својих,
Што с крајине сретно с' повратише,
Како њима бјеше на мејдану,
И да сретно пролазише Турци,
Кад десети тек умаче с главом.
Ал' се Скопљак не да подмитити,
Јер се боји великог везира,
Да га њему когођ не опадне,
Те б' од њега свака чуда било,
Мухурлија би га нагрдио.
Да дијели с великим везиром,
Што добије мита од Турака,
Чини му се, големо је исе,
Жао му је оне половине.
А Хрушиду да на ноге пошле
Те спахије, да се њему моле,
Да га мите, док га не подмите,

Да остану код куће на миру;
Завидљив је, жао му је блага,
Што б' добио паша мухурлија.
Злобну срцу пријатеља не ма,
Ни ћудљиву ни сумњиву мира;
Знаде Скопљак, сиротиња мудра
Не слуша се, ка' богато лудо.
Пак тестира Турцима не даје,
Тумарати нити путовати
По свијету, да до главе дођу,
Јер се боји силних опадача;
А по себи знаде, није тешко
Погубити Турчину млађега;
Не помишља ни наште невјерник,
Ни на Бога, нек моли на душу,
На срцу га туђа крв не гризе.
С реда листом све мора на војску,
Што је већа, нек је и силнија
Да испуни вољу старијему,
Себи стече славу и похвалу.
На Неретви кад се одморио,
Диже војску, оде Сарајеву,
И ту паде испод Требевића.
А када му Сарајево дође,
Е чекаше код куће Скопљака,
Отеже се табор до табора,
Допираше до Кобиље Главе,
С Мулом су му дошле Сарајлије.
Ту је паша с војском посједио,
Посједио неколико дана,
Док се мало упознале војске,

Сложиле се, спријатељиле се,
И док с Мулом, са Турчином главним,
Е и Стамбол за њег добро знаде,
Пријателство неко ухватио,
Тек да види, с киме посла има,
Да га с' чува, да га задобије,
Да му потље како не науди,
Не облаже великом везиру,
Ка обично што је у Турака.
Јер господа, њини великаши,
Један другом мани, па пакости,
И из шале узме га на душу,
А митници, душегупци прави,
Погубиће свакога за новце.
Кад је Скопљак и то уредио,
Те помисли, да је надмудрио,
И да никог не боји се с леђа,
А и своје уједини војске,
Подиже се Дрини валовитој.
Рахатније да путује војска,
Собом води Арнауте љуте,
Поносите своје Херцеговце,
И равнијем друмом отишао
Покрај врела од Босне ријеке,
На касабу малу Бусовачу,
А отале на Зјеницу Стару,
И на Нову украј Бооне брзе,
Пак на Франдук исцод Плоче виса,
Све крај Босне на Жепче и Маглај,
Гђе ће паша Мулу пречекати,
Јер он води своју Сарајлије

Краћим путем на Кобиљу Главу,
И на воду красну Семизовац,
На високо и Зјеницу Нову.
Напредниј' је Мула Сарајлија
Два конака био од Скопљака.
Те с' одмори у Маглају граду
Украј Босне камените р'јеке,
Док је тамо сустигнула војска
Те се опет уједини онђе.
Натенани путују везири
Осим војске, некмол калабалук
Кад је шњима, и када се гледи,
Да на мјесто све одморно дође;
Наблизу су ту конаци били
Но у Маглај пред Скопљака дође
Али-паша Видајић сиахија,
Што је забит у Зворнику граду,
У Зворнику и у Бијељини.
Мило бјеше паши Сулејману,
Рад је знати, како ј' по Србији,
И је ли се чуло за Хрушида,
Иде л' с војском, хоће л' скоро доћи.
Те упита пашу Видајића:
„Како ј' тамо, пашо, по Србији?
„Гђе су војске, јесу л' на окупу?
„Које ли су војводе пред војском?
„За великог' шта с' чује везира?
„Је л' им хабар за њега стигао,
„Да ће доћи, и када ће доћи,
„Кад га боле погледују Турци?"
Вели њему паша Али-паша:

„Господине, цареви већиле!
„По Србији све је данас мирно,
„Што желили, Срби су добили,
„Сад се шире, сада уживају
„У нашему добру достојању;
„Ја имадох пет стотина кмета
„У питому код Лознице Јадру,
„Кулиште се и двориште знаде,
„Гђе су моји становали стари,
„А сад у мен' ништа тога не ма.
„Пак, везире, тако ј' и другијем,
„Што имаше стање и тимаре
„По Србији од цара својега.
„Србима је ласно мировати
„На туђему малу и тециву,
„Да у нашу Босну не дирају.
„Војске су им, чујем, на окупу,
„Водводе су свак' на сенту своме:
„У Лозници Богићевић Анто;
„У Шапцу је Лазаревић Луко,
„Но има их и више под Луком,
„И Анто је под његовом руком,
„Јер је Луко она гуја главна,
„Што умије да уије Турке;
„У Ваљевској Ненадовић прото;
„У Ужичкој ка' и у Рудничкој
„Биће неко Милош Обреновић;
„По сриједи у селу Тополи,
„И у главном Биограду граду
„Биће јунак дели Кара-Ђорђе,
„За ког' Турци у Стамболу знаду;

„Тамо даље, што је на истоку,
„Не познајем, нит много разбирам,
„Само знадем, јер на глас изиђе
„Хајдук-Вељко на Крајини оној
„Око Ниша и око Видина,
„На Тимоку и Дунаву доњем,
„Њега кажу одвише јунака.
„За великог казују везира,
„Да он иде са великом војском
„На Србију отуд од истока.
„Кад ће доћи, и довести војску,
„Ко би знао, честити везире;
„Не може се рока знати путу,
„Појединн кад путују људи,
„А како ће са толиком војском!
„Гђе вријеме може га омести,
„Задржати и обуставити,
„Док се опет не отвори пута.
„Запречица има свакојаких:
„Може болест уставити војску,
„Да не може даље ни крочити;
„Запријети може са душмана,
„Кад погради тврде шарампове
„По друмовим', куда ваља проћи,
„А окола ваља потиснути,
„Очистити, прокрчити пута.
„Триста ваља надјачити чуда,
„Док се мало у земљи душманској
„Утемељи у околу војска.
„А Србија од пакла је црња
„И кучнија по цареву војску.“

Све то Скопљак и поболје знаде,
Е на Србе паша удараше,
Ето и сад силну води војску,
Те и сваку незгоду познаје,
Исто сметњу, што бива по путу,
Лукав Херо Скопљак-паша бјеше,
Све се чини, да ништа не знаде,
И све друге искушава људе,
Те да види, ко је какве главе,
И језика спора или брза.
Брбљо није сјетовати кадар,
Јер му језик мислити закрати,
Ко не мисли, не говори мудро;
Пуно мудра говориће уста
По закону и милост и правду,
Пак су добар наук дати кадра;
Међан даје памћење разуму,
Јер бистрији по науци бива.
Тога иште, тога Скопљак вреба.
Још ваљаде дознати Скопљаку,
Има л' каквих честитих јунака
Ил' Бошњака или Крајишника,
Хоће л' бити који од забита,
Да се у њег' може поуздати.
Видајића зато упитује:
„Прође, пашо, девет годин' дана,
„На Србију како ратујете;
„Би л' ми кога од забита знао
„Показати главнога јунака;
„Да л' међ вама имаде Турака,
„Да су међан добар отворили,

„Ил' чинили каково јунаштво,
„Да се у њих могу поуздати?
„За тебе сам чуо поодавно,
„Да си дабар јунак на мејдану
„Пода мном ћеш бити аскер-паша,
„И хоћу ти пошту отворити
„Код нашега великог' везира.
„Тек ми кажи и друге јунаке,
„Нек и они сад за мене знаду."
Али-паша одмах осјети се,
Шта ће Скопљак, кад га тако хвали,
И војничко даде достојанство,
Те овако њему бесједаше:
„Хвала теби, честити везире!
„На милости и на достојанству,
„Што га текар мислим заслужити.
„А што питаш за наше Бошњаке
„И за оне љуте Крајишнике,
„Јесу л' добри и какви јунаци,
„Хоћу теби право казивати:
„Најжешћи су, пашо, изгинули
„Бој бијући за девет година.
„Има људи срца јуначкога
„Особито оних Крајишника,
„Што за врело прихватиће гвожђе,
„Али то су сиромашниј' Турци,
„Забити се за њих заклањају,
„И дају им коње и оружје,
„Поклањају земље и волове,
„Надгледају и паром и храном.
„А кад војске искупиш на Дрину,

„Казаћу ти сваког по имену,
„Привести га теби под шатора,
„Да га видиш и познаш у главу.
„А виђећеш да је поуздање
„У свакоме, за кога ти кажем,
„Док је њему на рамену главе.
„Страшивица бива издајица,
„Поријетко са зависти бива,
„Јуначко је вазда срце вјерно,
„Ни с' освете иштетити не ће.“
Намјери се лукав на досјетна,
Премећу се лафа по памети.
Кад старији ријеч укантари,
Млађи мора бити на опрезу.
Разуман се не да укорети,
И чува се и хуле и хвале
Прећеране, јер су тад једнаке.
Биди Скопљак на чему је шњиме,
Но и таки њему требоваше,
По невољи послати га може
Мухурлији и самом султану,
Јер га Турчин тако ласно не ће
Испупати, нити испипати
Какву тајну, што би наудила.
Заволи га, држи га лијепо,
Е сједи му вазда уз кољено,
Ка' и онај Мула Сарајлија.
Посједише три-четири дана,
Дигоше се, отидоше Дрини.
Но на Дрини већ бијаше војске:
Потурице дошли Крајишници

Од Дубице и од Костајнице,
Од Вакупа и Цетиња града,
И од Бишћа и од Острвице,
Од Козарца и од Приједора.
И дошли су Бошњаци јунаци
Од Врбаса и од Бајне-Луке,
Од Градишког, Брода и Дрвенте,
Од Добуја гушаве делије,
И од Тешња и од Которскога,
Од Градачца и Модриче мале,
Од Брчкога и касабе Тузле.
Оне друге Скопљак причекао,
Док се силна састанула војска.
На тефтеру, кад се пописаше,
Осамдесет рекоше хиљада
Да је било Турака војника.
То Скопљаку врло мило бјеше,
К себи зове Турске поглавице:
Све забите паше ићтуглије,
Бератлије њине капетане,
И бегове омање забите,
И бинбаше и све буљукбаше,
И делије, све главне јунаке
По ријечи паше Али-паше,
Видајића од Зворника града,
Од Зворника и од Бијељине.
Ту се везир шћима познавао,
Дијелио њима достојанства,
И лијепу ријеч говорио,
Те свакога лукав задовољи,
Да је готов за њ'га погинути,

Осим неких великих забита
Ефендија, Турских књижевника,
Њиних софта њиних учитеља.
Но и томе везир довио се
Право чини, нек се чуде Турци,
Ни мушици не да пасти на се,
Ради Скопљак, да на њ тужбе не ма
Код Хрушида царског серашћера.
Кад очушну млађе од себека,
Заустави велике забите,
И учевне оне ефендије,
Књижевнике, Турске богослове,
Што џамије држе и мејтефе,
Пак Сулејман њима говораше:
„Турци браћо, земљи поглавице!
„Ја нијесам никад помислио,
„Да икога на себе расрдим,
„Некмол' вама да учиним криво
„Знадем данас шта ће бити ваше:
„Књиге, браћо, и перо у руци,
„И меника добра дати сјета,
„За вас није од боја оружје;
„То ј' за оне, што на плијен пођу.
„Гладну не ма залогаја горка,
„А ситоме ни меда се не ће.
„Свуда ћете све бити уза ме,
„Предаћу вам моју писарницу,
„Те шта треба, пером израдите,
„И кад треба, сјетујте ме мудро.
„Осим среће, на боју мејдана,
„Треба нама с великим везиром

„Договора, пак и одговора
„Свачем дати пред старијим својим.
„Мемлећетом ваља управљати,
„То ви боље од свакога знате.
„Не мој, браћо, који да помисли,
„Да вам не ћу бити и угодљив
„По удесу, по прилици згодној.“
Да виш, брате, оних сједиоца,
Богаташа Турских поглавара,
Каде добру ријеч разумјеше,
Те им разби и бригу и жалост,
Е с весељем жалост непогодна,
Једна пада, друга напредује;
Стална ј' радост с доброте на лицу.
Добилесу срце поглавице,
Клањају се до земље везиру,
Захвалише њему на милости,
И рекоше ријеч благосовну:
„Господине, пашо Сулејмане!
„Бог ти дао и Мухамед светац
„Дуги живот и срећу и здравље!
„Доброчинца срести срећа мора,
„Ка' несрећа што чека злочинца,
„Злу се без зла ни заспати неће.
„Ми ћемо те, пашо, послужити
„Чим можемо добро и свесрдно,
„Захвални ти бити на милости.“
Тако су се изравнали Турци
Преко Дрине оком стр'јељајући
На Србију и на Срба кога,
С оне стране кад им се укаже.

Подуго су полежали Турци
У њиноме украј Дрине стану.
Док и хабар од истока дође
Од Хрушида великог везира,
Преко оног Новога Пазара,
Вишеграда, све низ воду Дрину,
Сребрнице и преко Зворника.
У књизи му пише мухурлија:
„Скопљак-пашо, од крајине крило!
„Ову књигу кад у руке примиш,
„Ја ћу бити, пашо, код Видина,
„И ти гледај прије те разбери,
„По Србији шта је и како је,
„Србе мити и уходе плаћај,
„Тек да дознаш одкуд удрит' ваља,
„Нек Србију до срца заболи.
„Кад разбереш и добро увардаш,
„Не мој мени тамо застајати,
„Већ пребаци преко Дрине војску,
„И очисти Мачву и Посавље,
„Пожури се главну Биограду;
„Онђе, море, да се састанемо."
Кад је везир књигу проучио,
К себи зове пашу Видајића,
Те му чати књигу мухурлијну,
И овако њему проговори:
„Али-пашо! вјештијег од тебе,
„Да увјецба како ј' по Србији,
„И гђе нама ваља ударати,
„Данас овђе у околу не ма.
„Постарај се, нека ти је брига,

„Јер за твојим очима ћу поћи.“
Вјешт је био паша Али-паша,
А Србију ка' и Босну знаде,
И све главне Србе познаваше,
А Јадране сваког по имену,
А имаше хазну везиреву
Од аскера вазда отворену,
Може дати, колик' хоће, мита.
Није прошло неколико дана,
Већ је знао, како ј' по Србији.
Те својему отиде везиру,
И каже му, шта је докучио:
„У Србији добро је по Турке,
„Главари се њини посваћали,
„Посваћали и измијенили.
„Кнез је Симо у Лозници с војском
„Мените оног Богићевић' Анта,
„Симо не зна земље око Дрине,
„У Јадру је јадна ађамија.
„Друга лежи у Китогу војска
„Украј Саве, украј Засавице,
„Њој је глава Милош Обреновић,
„До Милоша Ненадовић Прото.
„Трећа војска код Шабца је града,
„Јесте мала па непоуздана,
„Њој је глава Лазаревић Луко;
„Код Лука су од Мачве јунаци:
„Цинцар Јанко и Штитарац Марко
„Чупић Стојан и Милосав бакал.
„Још имаде голијех синова
„Крајишника и Сухомеђаша,

„Све хајдука, како огањ живи,
„Пред њима је Зеко буљукбаша,
„Харамбаша од Крајипе горње;
„То су страже крај воде Јереза,
„И крај Батра, те пазе на Турке,
„Да ни тајом кроз Китог не прођу.
„Сад је згода, честити везире!
„Јер су Луку савезане руке,
„И он мора, да у Шабац гледи,
„Бозпосличи и он и војска му.
„Милош не зна ни Дрине ни Саве
„А Китога ни виђео није.
„Како кажу ту у све три војске
„Не ма двадес't хиљада војника.
„Јер је главна с Кара-ђорђем војска,
„И он држи војску по сриједи,
„Да помогне десно ил' лијево,
„Гђе нужније буде по невољи.
„Тамо даље шта је на истоку,
„Засад нисам дознати могао."
Нато се је везир насмијао,
Видајићу проговори своме:
„Вас је, пашо, на крају овоме
„Препадао Лазаревић Луко,
„А Милоша ни виђели нисте.
„Но послушај сад моје ријечи:
„Сви ће прије, пашо, успрегнути,
„Попустити и побјећ' од зора,
„Од Милоша од Обреновића.
„Ја га знадем, и он ме познаје,
„Туклисмо се горе по Ужичкој,

„Суходолу и Староме Влаху,
„И крвнички, пашо, и јуначки.
„Он је мене некад разбијао,
„Да не знадох, куд ћу побјегнути,
„Са свијема лакше ће нам бити
„Но с једнијем војводом Милошем.
„Што је, ту је, ваља ударати,
„Дрину воду с војском пребродити.“
То тек рече, пак учини вијеђ,
Како ћеду ударати с војском,
И би л' боље с више страна било
У једаред пасти у Србију.
На вијећи разложише Турци,
Да Видајић главом Али-паша,
Први Дрину преброди са војском,
На Лозницу своју да удари;
А везир ће двадесет хиљада
Њему дати Бошњака јунака,
Пак ће везир са великом војском
Преко Дрине код Бадовинаца
Угазити у Китог и Мачву,
Да потражи војводу Милоша,
И да Равањ узме од Србаља,
Што му смета унапријед поћи.
Онђе ј' Милош око утврдио.
Шта рекоше, оно учинише,
Али-паша броди први Дрину
И са њиме двадесет хиљада
Крајишника и голих Бошњака
Потурица, што је пошло само,
Да плијени, хара и да пали,

Те Лозницу одмах оптекоше.
А везир се спустио низ Дрину,
Те намјести силне бађемезе,
Да очисти те прудове Дринске
Према селу, прем' Бадовинцима,
Те да м' војска прије̇ђе на миру.
Кад је везир пребацио војску,
Оде шћоме мирно и јуначки,
Не да Турцим' у село завирит'
Акамоли силу учинити.
Везир хоће да га Срби хвале,
Нек се чује зато до Стамбола,
Те ће стећи над земљом везирство.
На Зека је ударио првог;
Ал' у Зека врло мало војске,
Не ма триста голијех синова;
И опет је дочекао војску
Те се мало шћоме погонио.
Тек виђеше љути Арнаути,
И јунаци од Херцеговине,
Да ту није побити се шале,
Јер јуначке полијеђу главе,
Кад Голаћи на њих ударише,
Е ниједног не бјеше Голаћа,
Да Турчина није посјекао,
А ниједног не могоше Турци
Ограбити Зекова Голаћа,
Да му русу посијеку главу,
Измичу се испред силе страшне,
А бијусе с Турцим' без престанка.
И тако се и трло и вукло

Све до Равња и до Засавице.
Онђе везир наређује војску,
И намешћа табље и топове,
Да полупа оне шарампове
Предобије војводу Милоша,
Те да прсне она шака људи,
Да не смета, кад на Шабац пође.
Кад све тако везир уредио
Ухватио воде обадвије,
Засавицу и ријеку Саву,
Сједе мало, хоће да почине,
И баш својски да одмори војску,
Да му није лоша на јуришу.
Но и Милош није дријемао,
Ни сједио, кад зачу за Турке,
Већ утврди своје шарампове,
А призива војсци поглавице,
Да се прије шњима разговори,
Договори, и спреми на Турке,
На Скопљака пашу Сулејмана,
На кога је пуно војевао,
Те се знаду, ка' душмани стари.
Поглавице дошле су му редом:
Прво дође Ненадовић Прото,
А друго је кнез Симо Паштрмац,
Треће бјеше Арсеније Ломо,
Четврто је Зеко буљукбаша,
Стојан Чунић поглавица пета,
Што дошао да свој Ноћај брани,
Шесто јунак Марко је Штитарац.
Како дошли сјели на вијећу,

А Милош је њима бесједио:
„Браћо моја, и дружино моја!
„Ето данас силе Турске на нас,
„Пред њоме је дин-душманин Српски,
„Потурица везир Скопљак-паша.
„Како чујем, силну има војску,
„Одпаднике Потурице луде;
„Осамдесет хиљада Турака,
„Арнаута и Херцеговаца,
„И Бошњака, до њих Крајишника.
„Потпунице двадесет хиљада
„Даде војске паши Али-паши.
„Видајићу од града Зворника,
„Да заузме Лозницу у Јадру,
„И да нама препријечи пута
„Шапцу доље и од Шапца даље.
„Пред нама је шесдесет хиљада
„Са Скопљаком самих Потурица.
„У нас, знате, колико је војске,
„Да не мамо пуних пет хиљада,
„Ал' је наша јуначнија војска,
„И у овој згоди можемо се
„Покошкати и поиграти се
„Са Скопљаком хваљеним јунаком.
„Само, браћо, сложни да будемо,
„И паметно да се послушамо,
„Паћ ће Скопљак опет натркати,
„Ка' што му је више пута било
„По Ужичкој и Влаху Староме,
„Кад је на нас 'вако ударао.
„Ви сте, браћо, на овоме крају

„Вични бојy и вични мејдану
„С Бошњацима и Крајишницима,
„Та знате их, какви су јунаци,
„Пуно сте их разбијали пута,
„И по Босни њиној разгонили.
„Ја бих, браћо, свагда био накан
„Из окола нашег испадати,
„И на Турке ноћу ударати,
„Нек им није почивати с миром,
„Почивати и одмарати се,
„Пак одморни да су на јуришу
„Кад дан сване и огране сунце;
„Но санани нек су и буновни;
„Као, браћо, кад се изненада
„Вазда нада, да се бити мора,
„Те му не ће бити до јуриша,
„Санан ломан када силом пође
„Узурлија са душека Бошњо.
„Ја бих наше Голаће јунаке
„Са њинијем буљукбашом Зеком
„Код хватова оних устанио,
„Што сађели Срби на бријегу
„Украј Саве да у Сријем даду.
„До хватова ено шуме густе,
„Голаћима ено згоде живе,
„Да узапте и поплаше Турке
„С оног краја, те ће нама леђа
„Мирна бити, и олакшаће нам,
„Када Турци с приједа навале,
„И учине јуриш на шарампов.
„А ти, побро Ненадовић' Прото,

„Прими на се ватру и топове,
„Нек тобџије буду ти под руком,
„Те управљај и ватру обарај,
„Како што си увијек доселе
„На Ужицу, и око Сокола,
„Код Лознице и на више мјеста.
„А Амица с Арсенијем Ломом
„Нека брани наше десно крило.
„Чупић Стојан и Штитарац Марко
„Нек лијево наше крило бране.
„Ја ћу, браћо, бити по сриједи,
„И наћи се, гђе је од потребе,
„Гђе навала учини се љута,
„Кад до преше по невољи дође.
„А накан сам ноћас уходити
„Турски око, кад се смире војске,
„А настане оно доба глухо,
„И пијевац кад недаје гласа,
„Ни страшива она пашчадија;
„Рад вићети јесу л' на опазу,
„Какове су и колике страже,
„И гђе су им табље и топови.
„Од Зека ћу узет' нешто војске,
„А и Зеко нека са мном пође,
„А остало нек шарампов чува,
„Кад ми од сна пробудимо Турке."
Рече ријеч Чупић из Ноћаја:
„О Милошу, наша поглавицо!
„Никада се нијесмо бојали
„Ни Бошњака, нити Крајишника,
„Зар не ћемо ни тих Арнаута,

„Ни Херака ни тога Скопљака,
„И они су од кости и меса
„И у њима врућа тече крвца,
„Богу хвала! од челика нису,
„Да с' не боје ножа ни куршума.
„Узми мене ноћас и Мачване,
„Те лијепо виђећеш јунаштво."
И Штитарац проговори Марко:
„И ја бих се теби замолио,
„Да и мене, војводо, поведеш.
„Јер је дуго већ прошло вријеме,
„Да Турчину не осјекох главе,
„Све се бојим, да не заборавим,
„У једнош му подигнути главу.
„Пак бих јунак ноћас најволјео
„Својју десну удесити руку,
„Кад ме нико опазити не ће,
„Насмијат' се и подмигнути се,
„Пуно пута када узударам,
„А не могнем одрубити главе."
Сви се редом молити хоћаху,
Да уходе са војводом Турке,
Али Милош ником не повлади,
Но кад виђе, Зеку завидиће,
Жао му је, те оде ријечма
Блажити их и утишавати:
„Нит' се бун'те, нити се скрбите,
„Биће пуно дана за мејдана,
„Биће, браћо, и мркијех ноћи;
„Како рекох, ја Бога молећи
„Идем ноћас са нашијем Зеком,

„Сјутра на ноћ, нека пођу други;
„Биће посла са том силом Турском,
„Не ће ласно Скопљак успрегнути,
„Да се врати, одкуда и дође.“
Тако Милош њима говораше,
Слушају га, пак се и стишаше,
Е Милоша сви су познавали,
Да одустат' не ће од ријечи,
Ни попустит' од нијета свога,
Јер је бољи јунак од свакога,
А данас је њима старјешина.
Но Зеку је чудно мило било,
Што ће ноћас са војводом први
Уходити с Голаћима Турке;
Тешко чека, да већ ноћца дође,
Чини му се данак ка' година,
И да вече све даље одмиче;
Та не може ни јести ни пити
Од радости, што ће пред Милошем
Отворити мејдан, и чинити
Ка' и досад с Турцима јунаштво.
Зове к себи јунаке Голаће,
Те их Зеко учи и сјетује:
„Чујети ли, друженице моја!
„Ви видите војводу Милоша.
„То је чувен, то је јунак главан,
„Да двојице у Србији није,
„Што се могу споредити шњиме.
„Вавда азур сви морамо бити
„И дан и ноћ, када нас позове,
„Да за нама часа не почаси.

„Не мој који да ми спава тврдо,
„Као зими, кад је на тенани,
„На тенани гђегођ у механи,
„Те за овај свијет и не знаде.
„И оружје своје наредите,
„Не мој који да вуче батала.
„Нико ноћу да ми се не свлачи,
„Нит' изува, нит' посла имаде
„Око руха ил' око обућа,
„Има томе, браћо, доста дана,
„Можете се ласно оснажити,
„Да вам томе не требује ноћца.
„Ноћ је мрка, шта носи, не зна се,
„Сваком ваља бити на опазу,
„Особито војсци према војсци,
„Кад душманин привући се може
„Из потаје, учинити квара,
„Да се јунак постићети мора."
Тако јунак буљукбаша Зеко
Сјетоваше своје и учаше.
Пак отиде шњима хватовима,
Како рече Милош старјешина;
Онће одмах по свом обичају
Метериве и бусије гради,
И насипа земљу око себе,
Сваки насап ограђује супом,
Да с' не круни, да се на расипа,
Да је чвршћи, да се обуставе
Од топова ђулета у њему,
Да хватови остану на миру,
Од ђулета да се не разаспу,

Дружини му не учине квара,
Кад полете силне цјепанице
Са велика на све стране зора.
Тако ј' Зеко себе утврдио
Није мала брига четовођа,
Кад помишља на Бога и душу,
И на славу, поштење јуначко;
Памети му треба и очију
За све скупа и за појединс,
И за свашто бринути се мора:
Да је добро оружана војска,
Оћевена, сита и у суху,
И да има поуздане страже,
Да је нико никад изиснада
Не затече, да је непреправна,
Те да није одбранит' се кадра.
Што је боља, што је жешћа војска,
И што више учини јунаштва,
То је већа хвала старјешини;
Кад је лоша и рђава војска,
И страшива буде на мејдану,
То је опет старијему руга.
До војводе, до мудра јунака,
Што га свијет знаде и поштива,
Сила стоји, те да њему војска
Напредује сретно на мејдану.
Благо војсци, благо војсковођи
Једно другом кад су поуздање!
Зло је војсци, грђе старјешини,
Кад зазире једно од другога.
Узајмичка вјера ј' поуздана;

Невјера је издајици мајка.
Без велике науке се знаде,
Шта је добро, а шта није добро,
Шта је право, а шта ли је криво;
То у рачун не иде свакоме,
Коме иде, онај честит бива.
Честит бјеше Милош Обреновић,
Пак је био поуздање војсци,
И он својој војсци вјероваше.
Кад је неко доба ноћи било,
По околу ватре стишале се,
Од војника не чује се гласа,
Како да су обамрле војске,
Јунаке је санак превладао;
Сан је гори од умора сваког,
Јер он на зор обори и свлада,
Те је црњи од глади и жеђи;
Ка' ракија ситу пијаницу
Исто и сан превари одморна.
Мисли Милош јесте доба глухо,
Пак изађе из окола тајно,
Оде тражит' Зека буљукбашу
И његове Голаће јунаке,
Те да шњима сад уходи Турке:
Баш ће наћи Зека и Голаће,
Гђено рахат санак боравиду
Распасани и разазурени.
Но војвода превари се љуто,
Јера Зека слушају Голаћи,
Пак никоме сан на очи не ће.
Све је будно, како у по дана,

Под оружјем како на мејдану,
Кад се бије, кад се крвца лије,
Међ Голаће кад војдова дође,
И кад виђе, да је све војнички.
Да не б' боље по талуму било,
Гђе љесковац дођерује војску
Меште сјета и ријечи драге.
Врло мило Милошу је било,
Аферими, како и ваљаде:
„Баш аферим, буљукбаша Зеко!
„Ти си војник, како треба, прави,
„И подручје твоје је јуначко
„Како аскер, гђе онбаше судс,
„Гђе се бије и гђе се пребија.
„Твоја војска воли, па слуша те;
„То је боље и од сваког мита,
„И мит и заит иду напоредо:
„Јер мит траје, докле има пара,
„А заит траје, док је пред очима
„Јадна војска, што у страху живи.
„Гђе је пажња, гђе је добра љубав,
„Погинуће један до другога,
„Ал' издаје учинити не ће."
Рече њему буљукбаша Зеко:
„О војводо, наша поглавицо!
„Све је тако, све си погодио,
„И ја мислим, и уздам се данас,
„Да ће браћа Голаћи јунаци
„Својом моју земијенит' главу,
„И ниједан не би застранио,
„Да му речем братски и јуначки:

„Ту стој данас, докле не погинеш;
„Но и они, војводо, дознају,
„Да бих и ја дао своју главу,
„Да сачувам браћу од погибли.
„То се не да купит' ни отети,
„Већ се мора задобити својски
„Кад се пјева и када се плаче;
„Што заједно никада бива."
Тако Милош са његовим Зеком,
Један другог све боље познаје;
Пак Милошу допада се Зеко,
Те га пази ка' правог јунака,
И пазиће како брата свога!
Но на жалост замало је било!
Узе Милош буљукбашу Зека,
Диже Зеко пет стотина друга,
А остави шест стотина равно,
Да им пазе шарампов и леђа.
Тако рече Милош војсковођа.
Но Голаћи, што ће да остану
Јесу тужни, жао им је јако,
Што сви нису уза свога Зека
Са војводом пошли на Скопљака
Да му виде и уходе стана.
Зеко шути, жао је и њему,
С већом снагом што сад не полази,
Веће чудо да буде везиру,
Јер би већа погибија била.
Зна шта ради Милош Обреновић,
Тјеши јунак Зекове Голаће:
„Рашта, браћо, тако тугујете,

„Са чега се тако ражалисте?
„Бојите л' се, мало је Турака
„У Скопљака паше Сулејмана,
„Те измаћи може вам се исе?
„Не брин'те се, ту је у везира
„Силне војске шездесет хиљада;
„А ви знате Турско ратовање,
„Да Турцима придолази војска,
„Док се чује за окола њина.
„Биће војске за сјече јуначке,
„Тек од Бога да сретни будемо.
„А ви, браћо, што сад остајете,
„Поћићете уз вашега Зека
„Исто са мном, кад другипут пођем
„Ноћу 'вако паши у походе,
„А ови ће остати на стражи.
„Биће боја, и досадиће се.
„Сад за нама нека пођу страже,
„По два по три и четири друга,
„А на размак од по пушкомета,
„Те да буду с нама и околом
„Понаблизу, један за другога
„Да тек знамо, и шта тамо бива,
„Те да коме до невоље дође,
„Да се помоћ у невољи нађе.
„Сад у име Бога да идемо,
„Те немиле госте да видимо,
„Што на наше дођоше огњиште,
„Да нам отму и присвоје себи
„Што је наше, браћо, од старине,
„Од хиљаде и више година.“

То им рече, и напријед пође,
А за њиме буљукбаша Зеко,
А за Зеком пет стотина друга,
А за њима све стража за стражом,
По ријечи војводе Милоша.
Кад прићоше, кад се прикучише
Турском стану до Турских топова,
Стаде Милош и сва чета стаде,
Те да чују, чује ли се жива
У околу кога од Турака.
Но виђеше, свуда је тишина,
Те се чује, гђегођ Турчин рче,
Изобличе како који дише,
И кад који бунцати обрне.
Онда Милош на табљи је први,
И тобџију код ње посијече,
Да ни: „медет“ рећи не могаше.
За њим Зеко, за Зеком дружина
У шир пође по околу Турском:
Кољу, боду и сијеку Турке
До шатора Скопљака везира
Ти Гољаци како мрки вуци.
Дотле Милош уходио Турке,
Да га Турци осјетили нису;
Виђео је силу и уредбу,
Сила ј' била, чему се не нада,
А уредба потурски је била,
Тек се види, да је такум царски,
А види се, да кубуре није,
И ни зачим да везир не храмље,
Ван једине уредбе војничке,

Што су чудне узурџије Турци,
Пак је мучно промијенит' ћуди,
И обичај оставити стари
Без великог и јада и страха.
У повратку Милош наредио,
Сваки Голаћ по једнога коња,
Неко хата а неко парипа,
Ја до руке како коме дође,
Нек поведе успут с рахтовима,
Осим сјече и ситна шићара,
Што крупније нек је на угледу;
А замичу очи за хатове,
И за сребрн и позлаћеи накит:
За кићанку узду и звијезду
Штоно с чела јасно одсијева,
За кајасе од обришим' конца,
Што кадуне плету у харему,
Да с' не стиде ниједног казаза,
Још замичу очи за силембе,
Што коњицу сјаје на прсима,
Од срме је како и звијезда,
Позлаћује све то кујунџија;
Још на чудо што Турци имаду
Дивна седла од сребра чистога,
Позлаћено на седлу облучје,
А по седлу хашу од кадифе,
Преплетену и преиспречену
Стријекама златним и еребрним,
Подниваним сићаним бисером,
Измеђ стр'јека мјесец' и звијезде,
Од самога сальевене злата,

Обасуте драгијем камењем,
Одс'јевају на сунцу ка' сунце,
Не мош у њих оком погледати;
А колани ибришим-тканице
По пет по шест коња опасују,
Шарене се ка од ђетла крила,
Е доносе Туркуше из Шама.
Не помињем сабље о ункашу,
Или барем каква шестоперца
Од челика али позлаћена,
Окићена глаткијем седефом
И мерџаном из мора сињега,
Не помињем кеса ни кубура,
Што на њима и сребра и злата
Више има, него љута гвожђа.
Но сабљама, днмишћијам правим,
Што су поклон од Турског султана,
Те по њима златом исписани
Сви берати и сви зијамети,
И тимари, ка' и забитлуци,
Инорожне што на њима балче,
По балчама бисер и алеми,
А коре им од сухога злата,
По злату је жица и звијере,
Што му очи од камена драгог,
Од црљена језици мерџана,
Од седефа зуби и кљунови,
Да је сјајност већа и блистање,
Те залеже небројено благо,
Ни хесапа не има оштрицу,
Што је табан од самога срца

Челикова, кад се претопио
Три, четири и по више пута,
Док изиђе језгро огњевито,
Што сијече свако друго гвожђе,
Те не смета ништа замашају;
Бесцјен такум, те за њ се не плаћа,
Већ поклања мајстору за руке
На стотине жутијех дуката,
И миљкови уз паре се дају,
И мајстору још̀те се захвали
На његову послу честитоме.
Свега тога има у Голаћа,
И парипа, мисирских хатова,
Што се за њих дукати не броје,
Већ се мјере на кантар на оке.
За Милошем чета ишла мудро,
Сретно била уходила Турке,
И мало се шњима поиграла,
И сретно се вратила с плијеном,
А ниједног не изгуби друга.
Да виш брате радости лијепе
Од Голаћа и остале војске!
Ев' Голаћи пазар отворили,
У њих свашта има на продају:
Има руха има и оружја
Сваке руке и од сваке врсте,
Има суђа, брате, свакојака:
Има здјела има и тепсија,
И ибрика има и санова
Саплакова, кафених такума,
Како кад се што деси на коњу,

Тако исе шићарцији било;
И парипа има и хатова,
По избору лијепих рахтова.
Све продају Зекови Голаћи,
Тек што ј' боље оружје не даду,
Веће своје подмећу лошије.
Ту се ћари, шали и весели,
Друкчије је у околу Турском.
Бахат коњски избудио Турке
На повратку кад је Милош био
И његова чета поносита.
Но буновни, иза сана првог,
Шта су били учинити кадри.
Мислили су изнајприје Турци,
Да су им се коњи од нечега
Поплашили и поткидали,
И онако у мрак тумарнули,
Преко људи и преко ватришта
Ударивши позаврзалисе.
Ал кад неко огањ распирио,
Погледао даље око себе,
Те спазио посјечене главе
И лешеве, да им краја не ма;
Тад се буна учини велика,
Букну око како ватра жива,
Пробуди се паша Скопљак паша,
Те на буну био извирио
Из шатора, да за чудо пита,
Шта узурну узбуни му војску,
Те се вика чује до небеса.
Чим је паша мало провирио,

ГЛАВНА ОПШТИНСКА ОРОШНА
НОВОМ САДУ

Тим опази према ватри живој
Исјечене око ватре Турке.
Још за веће то му чудо било,
Мисли паша побили се Турци
Међу собом и покрвили се,
Пак ће ласно сјутра осудити,
Док покољу правог нађе кривца.
Тако мисли, на душек се спусти,
И заспати опет хотијаше.
Но почусе пред шатором џагор,
Глас познаде Мули Сарајлији,
И својему паши ћаја-паши,
И некоме бегу Шерифијћу,
Што ј' у Босни хоџак најстарији,
Е вељаху за ту породицу,
Од Стамбола да је крви царске.
Чује везир, гђе се Мула буни,
И вајка се Турчин и тешка се,
Бипи везир са душека свога,
Те шатору отворио врата,
А приђе му Мула Сарајевски
С ћаја-пашом и са Шерифијћем.
Везир пита, шта се пригодило,
Те се тако узбунила војска,
И помену, да је запазио
Исјечене према ватри Турке,
А узрока још'те не зна права.
Вели њему Мула Сарајлија:
„Није добра, честити везире!
„Душманин се ноћас привукао,
„Триста јада ето учинио,

„И толике исјекао Турке,
„Похарао, и коње одвео,
„Страх задао, својколикој војсци.
„Виђи војску, каква ти је лица,
„Ведро лице са весела срца,
„Невесело и жалосно бива
„Кад закуња и срце протужи.
„Такова је у околу војска.“
Скопљак паша био је јуначан,
Ништа ласно није могло њега
Узнемирит' ни усколебати;
Ал' то бјеше и над чудом чудо,
Е томе се никад не надаше.
Сам се паша обу и обуче,
Не призива слуге ни ћирице,
Већ и сам се опаса појасом,
И припаса свијетло оружје,
Пак изађе брже из шатора,
Ка' над главом да му горијаше,
А за њиме они главни Турци,
Што му ружна донијели гласа.
Сва четири одош' по логору,
Да с' увјере собом и тефтише.
Иду, гледе, чуде се и псују;
Није шала така погибао!
Мало мртвих има од миздрака,
Но је чудо изгинуло било
Од сабаља и од јатагана,
И сваком је одсјечена глава.
Кад лешеве паша пребројио,
Шест хиљада и седам стотина

Посјечених нашло се је глава,
А стотину и двадесет и два
По срцу је копље ударило.
Пет стотина не ма њима коња
По избору жешћијех хатова,
Јер богате ту су Сарајлије
С краја биле, ка' главни јунаци,
И највише јесу пострадале,
И платиле и главом и малом.
Чисто везир изван себе бјеше,
Е јунак се довит' не могаше
Тој војничкој великој хитрини
И јунаштву томе поузданом,
Такав русвај да буде без буне,
И да нико од толике војске
Не би будан, ил' да не осјети.
Зловољан је и гњеван је везир,
Колобаше к себи дозиваше
Те је љутит њима бесједио:
„Кукавице, нијесте јунаци,
„А гђе су вам око војске страже,
„Куд кол хода и до кога доба?
„Зар се тако по околу стражи?
„Зар не знате, да сте у Србији,
„Гђе Турчину удиљ игра глава?
„Та немар ће стићи немарљивце
„И хоће вам хака главе доћи.
„Море знате, крст на некрст мрзи,
„Не може га подносити жива,
„Ка' што Турчин не мож' Хришћанина,
„И ето вам Срба до окола;

„Али ви би узурили само,
„И волите, да вас спавајуће
„Све покољу и да похарају,
„Него да сте ноћу на опрезу,
„Да чувате себе и окола.
„Крвави сте мени пред очима,
„Кад помислим, шта се догодило
„Са узрочна вашег рахатлука.
„Хоћу турит' и над стражом стражу,
„Који први мени тако скриви,
„Нека знате, узећу му главу.
„Сад идите, пак се похвалите,
„Какове сте колобаше били,
„И стражили ноћас по околу.“
То им рече, пак их оћушнуо,
А сам опет по логору заће,
Препао се, пак сам наређује,
Набрекује, кара и резили
И забите, паше и бинбаше,
Капетане, своје буљукбаше,
Ради везир, да би уредио,
Да се тако не догоди више.
Но и Скопљак забит и господин
Од постанка, пак је на узуру
Одрастао, ка' и Туре друго,
Пак се паша није научио
Пробавити ноћцу на опрезу,
Ни у свако устанутн доба,
Да обиће по околу страже,
Те очима да види својима
Како му се ријеч послушала.

А млађи се по старијем влада;
Сваки Турчин знаде за везира,
Шта је данас учинити кадар,
И како га ваља послушати.
Све по старом биће, ка' и било.
И Срби су познавали Турке;
Особито Милош Обреновић
Прозрео је одавно Скопљака;
Зна се запта ни управе неће
Турчин оштре без велика зора;
Другда золи напатит' се страха,
Но увијек бити на опрезу,
Одрећи се свога обичаја,
Живовања свагда самовољна,
Да му нико не броји корака,
Кад му воља лећи и устати,
Ма и гладан био по три дана,
И го и бос хода' по снијегу.
Син је царев, свако Туре каже,
Пак ни паши не да ласно на се,
Кад му запне за ћуд самовољну,
С рајетином да га успореди.
Ја кад Милош зачу од ухода,
Колико се Скопљак уоштрио,
Те сам собом по околу хода,
Наређује, тврди и пријети,
Рекав: „ноћу устајати хоћу,
„И обићи свеколике страже,
„Која заспи, пробудит' се не ће,
„Убићу је паша својом руком.“
У сав грохот Милош насмија се,

А код њег' се придесиле биле
Поглавице, те му честитале:
Што је сретно уходио Турке;
Пак пред њима јунак бесјеђаше:
„Мисле Турци нико их не знаде.
„Да им није силе превелике,
„И такума страшнога војничког,
„Сад би одмах шњима разгрнули;
„Ал' у њих је сила превелика,
„Помало је ваља окрзиват'
„Да на мањак према нама сиђе,
„Да се штогођ оприличит' може,
„Да с' учини погон по међану.
„Ако Бог да ноћас ћемо опет
„Ја и Чупић и Штитарац Марко
„С Мачванима уходити Турке
„Но пред зору с оне исте стране,
„Да топове оне заглавимо,
„Што нам могу досадити Зеку.
„Ако Бог да, те сретни будемо,
„На нас ће се Скопљак расрдити,
„Удариће одмах озлојеђен
„Прекосјутра на логоре наше.
„Онда ћемо вићети на дану
„Ко је каква срца војничкога.
„Но и ноћас буди спреман, Зеко,
„Кад одемо да наврсташ straже
„Од окола твога до Турскога,
„Да смо, брате, с леђа поуздани,"
Рече ријеч Ненадовић Прото:
„О Милошу, Српска поглавицо!

„Бог је дао, добро нам је овђе,
„Ми ћемо се бити са Скопљаком,
„Ако ће нас ухватити зима,
„Ма и овђе с Турцим' зимовали,
„Биће њима ка' и нама ладно,
„Глад и студен наудиће прије
„Душманину у нашем Китогу,
„Е мањи се не смије ниједан
„Из окола, да доносе дрва,
„Већ што му је, ту му је у стану.
„Но не знамо, како ј' код Лознице?
„Шта кнез Симо с Али-пашом ради?
„Бију ли се, ко ли придобија?
„Ако уђу у Лозницу Турци,
„И нагнају преко Цера Сима,
„Симо ће се Шапцу повлачити,
„Турци нама доћи иза леђа
„С Али-пашом, те нас опколити,
„По злој срећи да испуста не ма
„Нама никуд, ван на воду Саву.
„Судим, браћо, да би добро било,
„Да пратимо кога поуздана,
„Да отиде тевдил до Лознице,
„И да види, шта се тамо ради,
„Ко ли губи, а ко ли добија?“
Добро збори Ненадовић Прото,
И браћа га таки послушала,
Опремише једпога Голаћа.
Сарајлију, који хадет знаде,
Бива Турчин, кад у Турке дође,
Да га нико распознати не ће.

Но нечем се био досјетио
И Паштрмац, те им говораше:
„Хоћу рећи и ја ријеч једну:
„Неће бити, браћо, ни с горега,
„Да пратимо момка још једнога,
„Нек отиде Шапцу низа Саву,
„Те да види, шта нам Луко ради,
„Пак нек иде доље Биограду,
„Од онога краја од истока
„Да чујемо за нашега Вељка,
„Је ли на њ'га сила овакова
„Навалила, ка' на нас у Мачви.
„Да чујемо и за Кара-Ђорђа:
„У њега је понајвише војске,
„Војници су сами Шумадијанци
„Од четири најжешћих нахија:
„Биоградске и до ње Рудничке,
„Смедеревске и Крагујевачке,
„Да чујемо, је л' истина тако,
„Да ће сваком, гђе је до невоље,
„Стрчати се и у помоћ доћи.
„Сад му ваља дати у Лозницу
„Добру помоћ, да с' одбију Турци.
„Јер ако се напусти Лозница,
„Биће грдно, како рече Прото."
Амицина ријеч примила се,
Те послаше Гератовић' Живка
Из Дреновца Шабачке нахије,
Да отиде, за све да разбере,
И што прије да им се поврати.
Кад су и то тако уредили

Поглавари, тад се разиђоше,
Сваки своме отиде шатору,
И за чим је свога посла гледи.
Кад је ноћи о поноћи било,
Ослушкује Милош Обреновић,
Да л' џагоре по хордији Турци,
И вичу ли на колџије страже.
А када се посве утајало,
Ка' окола да Турска и не ма,
По једноме по поноћи сату
Уста Милош на ноге јуначке,
Те напријед пред дружином пође,
Стојан Чупић за њим из Ноћаја
За Стојаном Штитарац је Марко,
А за Марком пуних пет стотина
Све Мачвана по избор јунака,
Од онога сента око Саве.
Кад дођоше Зеку буљукбаши,
Голаћи су спремни и готови
Чекали их и погледали их,
Да им дођу, па одмах да пођу
Милош Зеку био нашапнуо
А да пико не чује од друштва:
„Чујеш Зеко, ти за нама пођи,
„Те ти гледај, мало зараније
„Табље квари, топове заглави,
„А тобџије поубијај листом,
„Топ је без њих мртва гвожђушина."
Ка' мимогред то му проговори,
Пак околу Турскоме отиде
Оним истим ка' и прије путем,

Кад у Турски око уљегоше,
Све то спава у мртвоме санку,
Ка' по части негђе у гостима.
Доиста је и за чудо било
Те безбрижпе вићет' Сарајлије
Око ватре, што се утулила,
Како леже као и поклани.
Но Мачвани убојице старе
По околу прскоше Турскоме,
Сваки за се бије и сијече
Поуздано, да не има гласа;
Хордију би јаок побунио,
Јалова б' се чета повратила;
С тога сваки удараше круто.
На два сата кад пред зору бјеше,
Врати Милош своју чету малу,
Све друг другу до себека јавља,
Да је дошло повратку вријеме,
Да се враћа, старији позива.
И сад чудо бјеше од Турака
Учинио Милош Обреновић:
Шта погибе, шта л' се оплијени,
Шта л' патише табље и топови,
И тобџије како остадоше
Код топова заглављених грдни?
То ће данак само показати,
Кад се узме све на перо редом.
Но за чудо највеће је било,
Ето иду до три поглавице,
Једно Чупић а друго Штитарац
По два момка за свиким иђаше,

И по двије сваки носи главе,
Господске су, то се познаваше,
Ухрањене и умивене су,
Оснажене и углађене су.
Трећа иде Српска поглавица
Од Голаћа буљукбаша Зеко,
За њим читав буљук приступаше,
У буљуку неко чудо бјеше,
Одвећ споро мичу се Голаћи;
Но кад дошли до окола свога,
Тад се виђе, шта је и то било,
Довукли су два топа зељоша,
И довукли табље и џебану.
Рече Зеко војводи Милошу:
„То је услут, да не идем празан
„Са међдана, ма и ноћи било.
„А топови требоваће мени,
„Да Турчину боље одговарам
„Са његовим таман на његове
„Да те згоде сада не бијаше,
„Морао бих дуговати Турцим';
„Што не љубим за живота мога."
Кад бијела зора забијели,
Скопљак паша на ногама бјеше,
Мисли Турчин шта ће и како ће,
Телала је дозивао свога,
По господу да га прати Турску,
Да учини вијеђ под шатором.
Но кад чула та господа Турска,
Да се паша од сна пробудио,
И устао и обукао се,

Незвана је к њему долећела,
Под шатором Мула вапијаше:
„Аман пашо, и отац и мајко!
„Шта ћу сада кукавица сиња?
„И ноћас ме убише хајдуци,
„Које ноћас које јуче на ноћ
„Половица оде Сарајлија,
„Све на избор бољих од бољијех
„Јадних ага и јадних спахија,
„И четири бега погибоше.
„И Власи им однијели главе,
„Не ма више бега Шерифијћа,
„И он јадан плати својом главом.
„Што је боље, то је погинуло.
„И све ти је, пашо, похарано.
„Мало у ме бјеше вергијаша,
„Већ мајстори и трговци главни,
„Но фукара сретнија је била,
„Бирали су Срби богаташе.
„Мени на број половине не ма
„Од двадесет и двије тисућа.
„Но још грђе да ти чудо кажем,
„Тобџиј-агу погубише мога,
„И згубише све тобџије моје
„Код шеснаест старијех зељоша;
„Зељоше су моје заглавили,
„Сад су батал и низашто нису.
„Још црњијех имадем ти јада:
„Два су топа Срби понијели
„Са џебаном од осам топова,
„И табље су са собом повукли,

„Да нас бију нашијем оружјем.
„Господине, честити везире!
„Јасам главом ноћас до поноћи
„Будан био, и пресједио сам,
„Кол иђаше и јавља се стражи,
„Но потље ме санак обрвао
„У зао час по толике људе!
„Кад се пренух и на ноге дигох,
„Имам тужан чудо сагледати,
„Како на ме да иде кијамет
„И злосретне моје Сарајлије.
„Није шала данас без мејдана
„Погубити толике јунаке,
„И какове убојице луте,
„Сарајево што их не ће давно
„У околу вићети својему.
„Гледај пашо, ако Бога знадеш!
„Одби од нас напаст и биједу,
„Не мој, пашо, тако да гинемо
„Ка' везани од џелатске руке.
„Да овако, мили господару!
„Још остане за нећељу дана,
„Хоће редак и на тебе, доћи,
„Јер ће Милош све побит' Турке
„И крај овом рату учинити."
Обичај је ваљан у Турака,
Кад започне један ријеч коју,
Док не сврши, нико га не буни,
Јер у ријеч један другом не ће,
Нит' двојица скупа бесједити.
Блебетљиви никад нису Турци,

Нити им је воља лакрдија.
Кад је Мулу везир разумјео,
Ев' од ешка Турчин занијеми,
А од једа и од муке тешке,
Црна крв му на нос ударила,
А бијела пјена му на уста.
Сву господу страх спопаде Турску.
Но ћима привикну ћехаја,
Те поврати пашу од умора,
Крв му пустив из деснице руке
И умивши бистром јутрошницом,
Но везир је пао од жалости,
И сат и два полежати мора,
Док до снаге опет мало дође
И потпуне свијести у глави,
Те на ноге устати могаше
И свијесно паша вијећати.
Подиже се, и на ноге стаде,
Те пошета мало по шатору,
Докле му се сасвим разгалило,
Е разборит и разговијетан
Ваља да је на ратном вијећу.
Тада Скопљак у прочеље прође,
И спусти се на мека душека,
Пак он Мули 'вако говораше:
„Ефендија, црна тога гласа!
„Бож'ја воља то је догодила,
„На крај стати томе не можемо.
„Већ набрекни хоће и дервпше,
„Нека уче боље по иману.
„Чекао сам да одморим војску,

„Чекао сам од Лознице гласа
„И од нашег великог везира,
„Пак да онда Равња очистимо,
„Потиснемо Србе и нагнамо
„На ту Саву на Сријемску страну,
„Али-паша кад им препријечи,
„Да не могу Шапцу низа Саву
„Ни измаћи ни помоћи дати.
„А сад ми је мучно догађање,
„Већ ћу Турчин сјутра прије дана
„Ударити на ту Србадију,
„Виђећемо, шва ће наши Турци
„Учинити од те шаке људи.
„А ноћаске причувајте страже
„На измјенце, па ј' о мање трудбе,
„Те душманин привући се не ће,
„Да га будне не осјете страже.
„Ако мене узаболи рука,
„Што је жила на њој отворана,
„Те пред војском на бој не узмогу,
„Онда Мула и ћехаја-паша
„Меште мене нека војде војску.
„Е у вас се могу поуздати,
„Да не ћете образ застићети.“
Кад је везир тако говорио,
Погледује и тамо и амо,
Мотри Турчин је ли договорно,
Кад нареди себи доглавнике,
Да зловољан когоћ од забита
Не буде му с Муле и ћехаје,
Те се може озловиједити,

Ненавидни пакост учинити,
И у војсци одметнут' војнике,
Те с неслоге и опасти клете
Могу сасвим пострадати Турци.
Но вијеће бјеше договорно,
Е ваљан је Мула Сарајлија,
А ваљан је и пашин ћехаја,
Те замјени нико не забаља,
Види Скопљак, господа су вољна,
У шатору прекину вијеће,
И с господом оде по логору,
Те да покор и опет погледи,
Шта с' учини на невиђелици.
Скопљак гледи те лешеве мртве.
А кад нађе бегове без главе,
Жао му је, што су тако грдни,
Пак он прати једно момче младо
До онога војводе Милоша,
Иште главе, за њих даје злато,
Лијеп откуп по стотину равно
Све жутијех за главу дуката.
Кад су тако на размјену дали
Мртве главе за дукате жуте,
Тад и Срби сјели на вијећу
Код њинога војводе Милоша.
А Милош ће ријеч започети,
Те овако оде бесједити:
„Браћо моја! почујте новине
„Из хордије Скопљака везира:
„Сколила је пашу мука страшна,
„Кад му јутрос под шатор уније

„Сва господа с Мулом Сарајлијом,
„И кад му се Мула туговао,
„Како су му страдали јунаци
„По други пут, пак сад и топови
„Како су му батал и пропали.
„Кад то зачу, одмах онесвјесну,
„И скапа' би од муке и једа,
„Да му ећим жиле не отвори
„И крв пусти из дезнице руке,
„Те потóме опет к себи дође.
„Ухода ми још овако каже,
„Да је везир заказао војсци,
„Прије дана да сва буде спремна,
„Да удари на нас изненада;
„Ако пашу узаболи рука,
„Те махати сабљом не узмогне,
„Ни држат' се у седлу коњицу,
„Тада пашу хоће замијенит'
„Ефендија Мула Сарајевски,
„И ћехаја паша ићтуглија.
„Томе сам се, браћо, ја надао,
„И сјутра би погледао Турке,
„Али почем већ огране сунце,
„Саба зору док премоле Турци,
„Авдес узму и попију кафу.
„Но сад хоће да поране Турци,
„Прије дове на нас да ударе,
„Како и ми на њих, изненада.
„Договор нам сада ваља мудар,
„И лијепо ваља послушање,
„Нас је мало а много Турака,

„Пак с памети, браћо, и јунаштвом
„Томе мноштву ваља доскочити.
„Овако бих ноћас учинио:
„Од вечера до зоре бијеле,
„Ил' док на нас не ударе Турци,
„Ја бих, браћо, по стотину Срба
„Са четири на Турчина стране
„Пошиљао, нека задијева
„Сваког сата, и нек не да мира,
„Нек не могу починути клети,
„Нек им сјутра санак досађује,
„Очи склапа и вољу им квари.
„Ја бих тако, а ви, браћо, како
„Сад мислите, нека сваки каже,
„Више глава и више памети
„Више мудрих казаће ријечи."
Погледаше Српски поглавари
Један другог, пак му пофермаше,
И још рече Ненадовић Прото:
„Све је добро, брате и војводо!
„Та ти Турке понајбоље знадеш,
„Особито Скопљак везира,
„Додао бих ја још ријеч једну,
„Уза сваку ту стотину Срба
„Нек по једна поглавица пође,
„Пак ћемо се и ми мијењати;
„Кад већ ноћи неко буде доба,
„Онда могу и бинбаше саме
„Чете водит', јер почеће Турци
„Малаксават' и тишиј ће бити."
И Протова ријеч примила се,

Но и Зеко био навалио
Да топове на Турчина пали,
Нека буде још повеће буне:
Кад матори зељоши се јаве,
Сви ће бити на погама Турци
Клетом, вели, славати се не ће.
Повољише буљукбаши Зеку,
Још му рече Милош Обреновић:
„Море Зеко, топови су твоја
„Особина, те ми јој рачуна
„Нит' иштемо, нит' хоћемо тражит',
„Владај шњима ка' са својим малом,
„Само пази на вријеме, Зеко,
„Да не сметаш нама и не квариш.
„Имаш и ти мање буљукбаше
„Три-четири, пак се замијени,
„Да те зора одморнога нађе,
„Јер ће бити боја подугога,
„И жестока биће испочетка;
„А ти знадеш, у први мах Турке
„Сузби само, пак си задобио,
„Јербо срцем таки клону Турци.
„И још ћу вам једну напоменут',
„Што имате од Турака коња,
„Те од скора у вашој су руци,
„Повежите и уђустечите;
„Јер нагнуће коњи завичају,
„Чим повичу и јалакну Турци,
„Зиле куцну, а борије јекну,
„Запућкају кожни таламбаси,
„А погуде ситна ћиманета;

„Бојати се, пооткидаће се,
„По околу починити квара,
„Ако пукне по несрећи сапон.“
Гђе је слога, и договор му је,
А договор диже, не обара,
И напретку добру је почетак.
Лијепо се браћа послушала:
Чим јацију превалила била,
Учини се буна са свих страна,
Зеко пали два топа убојна,
Што им рука страшна ноћу бива
Јер се јека троструко одзива.
Сва хордија Турска узаврела,
Да је страшно послушати било.
И сам везир са болесном руком
Узврда се по околу своме,
Храбри Турке, и на мејдан виче:
„Деде Турци! сад се покажите,
„Ето Срби у госте вам дошли
„Још с вечера, да се не тужите,
„Поспани сте, или сте буновни.
„Достојте се љеба царевога
„Бијући се, и собом бранећи
„Цару царство себи господарство,
„Зијамета биће и тимара
„Јунацима по свој земљи нашој.„
Везиреву ријеч прихватише
Гласовити по војсци телали,
Те је вичу из свег грла свога,
Свако Туре да је ласно чује,
Нека иде, нека се јуначи,

Кад по боју мисли башити се.
Турци трче да шанчеве бране,
Ниједнога не ма под шатором
Да ј' заспао, или заостао;
И топове тамо окренуше,
Одкуд на њих своје пали Зеко,
Те лупају зелена Китога
И врбаке чак до воде Саве.
Ал' је Зеко био звјерка мудра,
Све помиче табље и топове,
Нек се Турци одзивају лудо,
И нек троше цебану на пусто.
Стоји вика силнијех јунака,
Стоји рука убојних топова,
Да тек ноћас не мирују Турци.
Трипута су Срби преварили
До поноћи и подигли Турке.
Кад је доба по поноћи било,
И Турцима додијала буна
По околу трчећи на празно,
И шанчеве своје чувајући
Од душмана што их чују само,
Ал' их никад догледали нису,
Хоће Србе да надмудре Турци,
Те осташе око огња свога,
А по шанцу само вичу страже.
Но нијесу ни Срби без главе,
Запазише на узуру Турке,
Ударише из мрака на страже,
Погубише страже и тобџије,
Што не уђе брже у логора,

И топова нешто заглавише,
Свакојака починише квара,
И више би, да се не дигоше
Листом Турци нато мало Срба,
Те малина измаћи се мора.
Потад лећи не смједоше Турци,
Сва хордија стражи на опрезу,
Ни везир јој није на одморку,
Већ се скита и за Србе пита,
Да нијесу опет насрнули;
Сву ноћ драгу до дана бијела
На ногама били су с везиром
И забити како и војници.
Види Скопљак, не може лукавством
Доскочити војводи Милошу,
Пак намисли силом и множином.
Али-паши брже поручује:
Нек учини краја са Лозницом,
Ма му пуно остануло војске,
Само брже да је Равњу ближе,
Да окуша срећу на Милоша,
Зар Алија биће и батлија.
Још је везир заказао војсци,
Нека спава, нека се одмара
До по дана како коме драго,
Од по дана пак до ноћи тамне
Хоће везир да јуриша појска.
Довија се Скопљак и домишља,
Да на поле подијели Турке,
По шест сати нек је пола свака
На јуришу на мејдану страшну,

Друга пола нек је на одморку;
Тако суди, може без престанка,
Докле траје Срба и Турака,
Јуришати и погонити се.
Мучно мисли, мучније нагађа,
А најцрње хоће погодити,
Јер се и Бог на Србе расрди
Са незлоге, злобе и зависти,
И одврати од њих своје лице,
Пакленом их предаду суђењу.
Милош знаде, све што Турци раде,
Види јунак, с оно мало војске
Да Скопљаку одољети не ће,
Но имаше неко поуздање
У јунака дели Кара-Ђорђа,
Који држи на окупу војску,
Да се нађе, гђе нужда повиче,
Ко шта жели, ономе се нада,
Ко шта воли, мисли и говори,
Те се храбри, да се од зла брани.
А кад хоће заучише подне,
Те клањаше и авдес узеше
У околу свиколици Турци,
Дигоше се силне поглавице,
Повадише сабље димискије,
И у поље изведоше војску,
На шарампов Српски да ударе.
Како су се измолили Турци
И пољем се мало указали,
Пали Прото топове убојне,
Те обара Турке картачима.

Помести их јунак не могаше,
Јер забити, војсци поглавари
Хоће с мјеста сваког да сијеку,
Ко успрегне, те плаши остале.
Гинућ' Турци пољем дојурише,
И на Србе сложно ударише.
Није шала неједнака снага!
Пола војске, што је уз везира,
Кад удари, пак по десет има
На једнога Србина јунака.
То је тежак то је бојак страшан,
Кад удари десет на једнога,
А Србо се и бије и брани,
И не пушта из руке мејдана
Докле му је снаге и свијести
Ту је јуриш вазда без престанка,
Нити стаје огањ из топова;
Колико је од неба до земље,
Дим је све то завио у таму,
А гуџњава јеком попунила,
Но вика је од јуначког гласа
Све страхоте друге превисила,
Јер је прати јаок рањеника,
И стењање и јечање тужно,
Кад самртник изађе из гласа.
И Милош је половио војску,
Пола с' бије, а пола одмара;
Но одмора поглавицам' не ма,
Особито војводи Милошу
И ономе Ненадовић' Проту:
Милош свуда мора да се нађе,

И да храбри оно мало војске;
Гђе он дође друкчије се бије,
С мјеста Турци осјете и знаду,
И пристану од погона нагла,
Јер и Милош носи цевердана,
Што г' напразно никада не пали,
А он знаде избирати Турке
И по боље на нишан узети;
Милош носи сабљу о појасу
Димискију, што је задобио,
Кад Ужице јунак узимаше,
Шњом сијече мучне насртаче.
Но и чудну муку мучи Прото:
На свакога топа његовога
Има Скопљак и по десетину
И јачијех и удешенијех,
Што султану Француз даровао,
Још уз ватру и тобџије своје,
(Но тамо су с великим везиром.)
Нека му је веће поуздање,
Да прокрчи до Липиске пута;
Том такуму одговара Прото:
Што се руши доправити мора,
Ако мисли да се што одзива
Зељошима а и кумбарима.
Ту не има одмора никако
А на санак и не помишљају.
Јунаци су Српски поглавари,
Сваки воли изгубити главу,
Но остати под срамотом каквом,
Бијући се, крвцу лијућ' бране

Право Српско јуначко поштење,
И Србију Српско достојање;
Ни лавови никад жешћи нису,
Кад лавиће бране од душмана.
Но од Бога среће не бијаше,
Све узалуд било је јунаштво,
Славна воља и све напрезање.
За пунијех седамнаест дана,
И толико и ноћи пунијех
Онаку су ватру поднијели,
И онаке муке намучили,
Што је данас помислити тешко,
Без престанка да су одржали.
О поноћи ноћи седамн'есте
Два гласника дођоше Милошу:
Једно Голаћ од Лознице града,
А друго је Гератовић Живко,
Што ј' ишао доље низа Саву
И до Шапца и до Биограда,
И да види гђе је Карађорђе.
Но Голаћ је поприје дошао,
И продръо кроз ту ватру Турску;
Милош га је одмах упитао:
„Казуј Лоћо, како је на Дрини,
„Како ли је браћи по Лозници?“
Но Лоћин му право казиваше:
„О војводо! боље и не питај,
„С обје стране Турска ти је Дрина,
„А Лознице не ма на свијету
„Ни Љешнице, све је то гариште,
„А Србима не зна се ни трага

„Ни Молеру нити кнезу Симу,
„Неко рече: у Сријем су пошли.
„Али-паше ето ти у Мачви,
„Оствих га ја у Слепчевићу;
„Отуд кани или Шапцу поћи,
„Ил' у помоћ да дође Скопљаку,
„Хабар чека од свога везира."
Још је Лођо био у ријечи
Кад допаде Гератовић Живко:
И он ружна донијео гласа,
Јер овако говораше Живко:
„Поцрње је још, војвода, амо,
„Одкуд ваља да се нечем надаш,
„Отуд ће те и ујести гуја.
„Кад отидох доље низа Саву,
„У Шапцу је било наше војске,
„И пред њоме Лазаревић Луко,
„И остале Српске поглавице;
„И Биоград био је у снази
„И пун војске, како огња жива;
„Још сам чуо и за Кара-ђорђа,
„Тадај бјеше у Тополи с војском;
„И чуо сам чуда свакојака
„Од мејдана Хајдук-Вељковијех,
„Што се бије с великим везиром
„Ево, кажу, шест неђеља дана,
„А помоћи ни одкуда не ма.
„Ишао сам и до Смедерева,
„И тамо је све честито било
„Док накјуче тако испред подне.
„Тад татарин од Вељкова брата

„Милутина неког Петровића
„Пронијео књигу Кара-Ђорђу.
„И нама је казивао тајно,
„Да је јунак погинуо Вељко
„Од ђулета из топа убојна,
„Но Милутин да Неготин брани,
„И посла ће имат' шињиме Турци.
„Ја похићех и одмах се вратих,
„Те да видим, што ће тамо бити
„Око главна Биограда града,
„И хоће ли поћи Кара-Ђорђе
„Неготину, кад је у невољи
„Хајдук-Вељко, да га замијени.
„Но наиђох, чему се не надах:
„Не прођоше ни два ни три дана
„Кад татарин Тополи пројури,
„Ал' ето ти дели Кара-Ђорђа
„И његове породице шњиме,
„Уза њ дође Ненадовић Јашо,
„И шњиме су својте и рођаци,
„И остале многе поглавице,
„Шњима иду њине породице,
„Зар и пусто понијеше благо,
„На Биоград не окрећу главе,
„Веће иду на обалу Сави,
„Гђе се коме чини и допада
„Да је ближе и да ј' удесније.
„Како који води доходио,
„Не почаси, већ је пребродио,
„И равна се прихвати Срије ма.
„Кара-Ђорђа ено у Фенеку,

„Лазарет му код бијела цркве,
„А осталим главним прибјезима
„У Фенечком до Јакова гају.
„За њима је навалио народ,
„Посавина ено опушћела,
„И кокоши жене пребацише
„Преко Саве тамо родбинама.
„Силан збјег је у Црноме лугу
„Код Прогари и код Бољеваца,
„И Зидини ниже Бољеваца
„Прем Јакову на погледу Краку.
„И Биоград остаће без војске,
„Сваки иде да одбави својте
„И отклони од ропства и злића,
„Ако Турци земљом завладају
„И пођу је робит' и харати.
„Како идох амо уза Саву,
„Сва се земља чини ми се слегла
„И на Саву воду навалила.
„Ја кад дођох Шапцу несретноме,
„Тамо живе не бијаше душе,
„Све за Луком у Сријем отиде,
„И ено их у Кленку пријеко.
„Дреновчани моји казују ми:
„Кара-ђорђе да је поручио,
„Нек се склоне засад преко Саве,
„Е не може одољети Турцим'
„Почем паде јунак Хајдук-Вељко."
Шта је знао, истек Живко каза,
Ал' свијета ето испријека,
Све Мачванп дошли из збјегова,

Своју браћу по околу траже,
Да им кажу, да су у Сријему,
И да ништа дома не имаду
Ван несретна пустошна кућишта,
Но да к њима иду преко Саве.
То је страшно и помислит' било
Понајгоре војводи Милошу,
И Паштрмцу, Арсенију Лому,
И ономе Ненадовић' Проту,
Е далеко од свог завичаја
Чак на Сави а на домак Дрине
Запали су, пак и зачамали,
А робље им, породица драга
На другоме крају од Србије,
Те јунаци за њу и не знаду,
Од душмана је л' досад на миру,
Ил' отиде у збјег у планине.
Није шала, образ и поштење
Породици када се окаља!
То је срцу рана жесточија,
Но да врела летка прожеже га.
Грђе није по Србина било
Нити црње по Србију доба,
Од како је Срба и Србије.
Није шала онакова снага,
Што је тада у Србина била:
Пет градова и доста јунака,
И оружја сваког изобила,
И цебане, свакојаке хране,
Сваковрстне стоке небројене,
Пуста блага и сребра и злата,

А највише воље за слободу,
Те Турчину да се не подаду,
Половина макар погинула!
Кара-Ђорђа ко је преварио,
Да напусти 'наку постојбину,
Што се уз њу био узнијео,
Србију је грђе ојадио,
Но издаја за кнеза Лазара,
Кад два цара на Косову пала;
Јер Србија тад не оста пуста,
Нит' се ико мače са огњишта.
Мисли Милош, мисле старјешине,
Шта ће сада, и како ће тужни,
Јер се војска већ бунити пође.
Пуно лакше Мачванима бјеше,
Измаћи се тамо преко Саве,
Јер што им је родбине и мала,
Све убјеже тамо и пренесе.
Најмучније и најтеже бјеше
Прекинути боја са Турцима,
Њину јаду да се не осјети
Скопљак паша, те би нагрдио
Српску војску на повратку њену.
Ко се брине, тај се и састара,
А ко мисли, тај се и домисли.
И Милош се био домислио,
Зове к себи Лођина Голаћа,
Што га џина јачег не бијаше,
Те не носи другога оружја,
Осим тешке дренове тојаге,
Што је ковач гвожђем оптињио,

Па је глатка гђе се држи руком,
Наниже је рапавија била,
Најзад доље на ћошета оштра
Изведена буздоханска глава,
Нек је жешћи ударац од руке.
Њом се Лоџо служи на мејдану,
А сићано носаше оружје
Дике ради уз господско рухо.
Милош му је био говорио:
„Лоџо брате, могу ли се у те
„Поуздати, да превариш Турке,
„Да од боја мало попрестану.
„Е нијет сам други учинио,
„Да се Шабац побоље утрвди,
„Крај Камичка и крај Беглук-баре
„За засједе бусије погради?“
Рече Лоџо: „Моћићеш војводо,
„Прерушит' се у Турчина морам
„Херцеговца или Сератлију,
„Главом морам преварит' Скопљака,
„Нек у помоћ трчи Али-паши,
„Кара-ђорђе што га оптекао,“
То му рече, пак се преобуче,
Начини се Колашинац прави,
Те отиде својом страпутицом
Под шатора Скопљаку везиру.
Потурички селам назива му,
И љуби га у скут и у руку.
Кад му ј' паша селам прихватио,
Онда оде њему бесједити:
„Господаре, честити везири!

„Кад ти скупља на Неретви војску,
„Онда сам ти, да ти је на здравље,
„Од врућице, од болести тешке,
„Боловао, те не могах поћи,
„Како ми је срце поискало.
„Чим оздравих, тим за тобом пођох,
„Ка' за својим добрим господаром.
„Сад код Јање пребродивши Дрину,
„Али-паша рекоше Видајић
„Да је близу у Китогу с војском.
„Тамо пођох, да за те распитам,
„Али мало не оставих главу.
„Кара-ђорђе пашу оптекао,
„И сатрће свуколику војску,
„Ако њему не пошљеш индата,
„Јер је пуно Србова у Борђа.“
Кад то зачу Скопљак војсковођа,
Лоћу даде десет махмудија,
Те нек пије пива и шербета,
И нека се одмори од пута;
А он боље привикну ћехају,
Те му рече пагло и жестоко:
„Боље, ћајо, ну прекини боја,
„Узми војске двадесет хиљада,
„Све бирана жешћа убојника,
„Те потрчи горе Слепчевићу,
„И избави пашу Видајића
„Од проклетог Срба Карађорђа,
„Што је нашу оптекао војску
„Пак је може и сатрти онђе
„И поморит' муасером страшном,

„Кад мраз коље из неба ведрога.“
Знаде ћаја да слушати ваља,
Са јуриша повратио војску,
Те одабра двадесет хиљада
Арнаута и Херцеговаца,
Оде с војском како везир каза.
То су Срби једва дочекали,
И на Равњу оставише логор,
Неко оде преко воде Саве,
А с Милошем пуно их отиде
Да ограбе Биоград бијели,
Да без пушке не узму га Турци.
Сам остаде Зеко буљукбаша,
Славан јунак капетан Голаћки,
Да забаља Скопљака везира,
И његову обустаља војску,
Да не иде даље по Србији,
И да села не харају Турци.
Но да видиш бруке од Скопљака!
Кад му ноћу гласоноша дође
Од ћехаје и од Али-паше,
Те донесе хабар по истини:
Да од Срба ни од Српске војске
Ни од оног Петровића Ђорђа
Ни помена никад није било,
Већ је пашу неко преварио,
Да учини бруку и срамоту.
Када везир до истине дође,
Те дознаде да спрдало бјеше
Онај Херо, како Колишинац;
Ноћ је била, но паши не смета,

Да поиште по околу главом
Угурсуза, лажљива смутљивца.
Све је ватре везир обишао,
Не мога га нигђе подесити;
Тад обећа својим пашајлијам'
Литру злата или сто дуката,
Да му нађу тога динсузина,
Који не ма вјере ни закона,
И ни драгог Бога не познаје,
Да се паша разхесапи шњиме,
Да од њега иште потпутнину
Своме ћаји и толикој војсци,
За дангубу лијепу накнаду,
Што одуста везир од јуриша.
Но заман су трчали пашинци,
Не ма Лоћа, не ма Колашинца,
Нит' се могло за њ'га распитати,
Како да је из неба пануо,
Пак у земљу пропануо црну,
Те му не ма ни гласа ни трага.
Но још већма паша расрди се,
Кад уходе њему дотрчаше,
И казаше. да Милош отиде
Са свом војском доље низа Саву,
А да само осташе Голаћи
Са њинијем буљукбашом Зеком,
Да забаља Скопљака везира,
Да толики тек дангубе Турци.
Осорљив је везир на помаман,
А десна га прошла била рука,
Пак повика на своје делије,

И на мање друге војсковође:
„Да сте азур мени за по сата!
„Хоћу, море, да јуришим главом,
„Хајдучију затаманим клету.“
Онако се паше боје Турци,
Камол' не ће кад је сила љута,
Све готово за по сата било,
Још на пашу почекаше Турци,
Док се и он собом оружао.
Пак подиже силну Турадију
И отиде на Зека јунака,
Бар на њему да срце искали,
Освети се за срамоту своју,
А покаје Турке свеколике,
Што на Равњу кости оставили.
Није ласно дохакати Зеку,
Ни побити Голаће јунаке,
Е ниједан побећи не знаде
Ни без Зека оставит' мејдана;
Рекао би, родило се шњима,
Да честити буду и јуначни,
И да их је побирао Зеко
Према себи по срцу и глави.
Тад удари двадесет Турака
На једнога Голаћа јунака;
По томе су силовити Турци,
А везир их нагони и храбри,
И води их на Голаће главом.
Ту је било погледати страшно:
Јалачући јуришају Турци,
За наспове хватају се руком,

И пење се један по другоме,
Преко наспа скачу међ Голаће,
Кијачки се бију и рву се,
Чупају се, и гуше и даве,
Један другом кида месо живо,
И ломи му кости и пребија,
Нека му је теже умријети.
Пушка шути, а топ се не пали,
По гђекоја лане пушка мала.
Но од чуда упропасти с' везир,
Кад својијем баш очима виђе,
Како с' бију Зекови Голаћи,
Како л' силне побише му Турке,
И не да се један дваестини;
А кад виђе Зека капетана
И до њега Лоћина Голаћа,
Што га Скопљак одмах и познаде
По цинскоме стасу и поносу,
Како с' бију, како тару Турке,
Би доиста био очајао,
И како је зао и осоран,
Сам би себи смрти учинио
Угазивши у Голаће главом.
Ал' суђено није њему било
Да на Равњу перчин опане му.
Безвјернику срећа прискочила,
Када му је понајцрње било,
И од муке, љутине и једа
Зној га проби ладан, и проплака.
Стиже ћаја и стиже Видајић,
Оптекоше Зека и Голаће,

Навалише живи преко мртви,
Ударише чили на уморне.
Види Зеко, и виде Голаћи,
Да ту силу побити не могу,
Ни толиким одољети Турцим'.
Укопаше, што имаше блага,
Скупоцјена руха и оружја,
И рахтова с Турскијех хатова,
Хатове су прије уклонили,
По околу, да им не сметају;
И топове своје заглавише,
А ђулета бацише у Саву;
Нек Турчину ни спомена није
Од јунака, да се тијем хвали.
Бијући се све то уредише,
И браћа се опростише дивно,
Како, брате, кад ваља мријети,
Е свакоме смрт је пред очима,
До Божије воље и милости.
Не ма броја, како гину Турци
Од Голаћке од јуначке руке,
Али и њих једног по једнога
Мање бива, те се и познаје,
Како, брате, кад орао падне
Из висине мртав од куршума,
А Турака како и чворака,
Полак јата сруши на земљицу,
Опет јато остаје велико,
Те виноград може позобати.
Што Голаћа мање на мејдану
Примичу се све поближе Турци,

Док и Зека сила стијеснила
Међ хватове с неколико друга.
И ту су се тукли и бранили,
Да се Сријем томе зачудио,
И гледао с оне стране Саве
Невиђено чудо и јунаштво,
Сузе ронећ' али не могући
Својој браћи одонуд помоћи.
За највеће још је чудо било,
Кад пребише Зеку буљукбаши
Из пушака ноге обадвије,
А Зеко се бије и сједећи;
Како на њег навалили Турци
Да му добру посијеку главу,
И однесу Скопљаку везиру,
Бије Зеко цјепаницом Турке;
Како лако кога удараше,
Ивер меса одбије од њега,
Ка' сјекиром од дрвета љутом.
Славан јунак и погине славно.
Зли су Турци, ал' се поплашили,
Те не смију, да приступе Зеку,
А ради су што прије да сврше,
Те некол'ка топа опалише
У хватове, те их и просуше,
И јунака затрпаше Зека,
Нека гроба њему особита
Украј Саве сваком на погледу,
Док је Саве да му спомен траје.
Приставше су двије уза Зека
Још претекле од свијех Голаћа:

Једно Лоћо, друго Митар Ногић,
Оба тада у оном русвају,
Кад хватови потрпаше Зека,
И Турци су били у забуни,
Бож'јом вољом сретно измакоше,
И одоше војводи Милошу
Кроз Јарачку доље низа Саву.
Кад дођоше Ади Дреновачкој,
Ту се вози свијет преко Саве,
Пита Лоћо: шта од Шапца бјеше,
Свијет каже: да га напустише,
И у њему нигђе никог не ма.
Ондолен се браћа подигнула,
Доходише Шапцу бијеломе,
И онђе се мало одморише.
Но талични били су у граду,
Ту нађоше свакојаке хране,
И нашли су ракије и вина,
И нашли су коња неколико,
По ледини гђе ходају пусти,
А сијено једу из пластова,
А вода им Сава и Камичак.
Још такума нашли и рахтова,
И пртљага и руха свакога.
Што је боље, те је за потребу
То су себи уставили били,
Исто по два коња одабрали,
А остало све су баталили,
Од потребе да Турчину није.
А кад су се добро одморили,
Свак по једног коња оседлао,

Да ногама олакша јашући
А по једног коња осамари,
Сеисана нек понесе хране,
И пртљага, руха за потребу;
Пак одоше даље низа Саву.
Но када су на Добрави били,
Гудњава се зачу од топова,
Бију Турци Шапца несретнога
Три га дана тукао Видајић,
И свега га био сагорио,
А не знаде, да оста на пусто,
Док Циганче неко му не каза:
Да у Шапцу нигђе никог не ма;
Те се тако паша ослободи.
Кад у Палеж дођоше Голаћи,
Али тамо ни кокоши не ма,
Погђекоја мачка подивљала
Сине негђе ка' друго звијере
Преко пута и преко сокака.
Кад прећоше воду Колубару
Те с' примише горе уз Дубоко,
И на Унку доље погледаше,
Али онђе Туркуше узуре.
То обијем није мило било,
Но не знаду, шта је с Биоградом,
Куд се ђеде Милош Обреновић,
А ни сами шта ће ни како ће,
Ни куда ће, на коју ли страну.
Своме другу Митар проговори:
„Чујеш брате, ти коње причувај,
„Ја ћу сићи доље и до Унке,

„Те ћу тевдил уходити Турке,
„А по неку ријеч им разбирам.
„Ако чујеш мојој пушци гласа,
„Иди с коњма горе Мошганици,
„На црквишту причекај ме старом,
„Одкуда је теби на погледу
„До Палежа и до Оструженице.“
То тек рече, сподби цевердана,
Па оскака доље низ планину,
Изгуби се из ока Лоћину,
А Лоћо се с друма уклонио,
Оштро мотри свуда око себе,
Како соко са својих висина
Када лова ја душмане вреба
Да нахрани тиће ил' одбрани.
Ту постаја за по добра сата,
Али сјајни Митров цевер јекну,
А Дубоко велико одјекну
И Зидина с оне стране Саве.
Тада Лоћо уз планину крену,
Докле дође староме црквишту,
Више красна села Мошганице,
Над шљиваком Шарчевића Павла.
Мотри Лоћо на Турке на Унци,
Види Митра, носи Турску главу
И још води хата на поводу.
Но Турци се не буне никако,
Како зато да ништа не знаду.
Чека Лоћо свога врсна друга:
А кад Митар на црквиште дође,
Има јунак њему шта казиват',

Баци главу пред Лоћа у траву,
Нат'че хату зобницу на главу
На њихове коње да не вришти,
Да на Унци не дочују Турци,
Јер их пуно на хиљаде бјеше
Све делија паше мухурлије,
Све делија по избор хатлија,
Те им могу у поћеру поћи,
И престићи на коњ'ма бољима;
Без невоље, невоље би било.
Онда Митар казује Лоћину:
„О мој брате! зло је по Србију,
„Хрушид-паше, великог везира
„Ено с војском на пољу Врачару;
„Три-четири боравише дана
„Исто Турци и код Смедерева,
„И код оног главног Биограда,
„И тукоше ватром из топова
„Оба града, да се земља тресла,
„А нијесу ни мислити могли
„Да б' градове Срби напустили
„И без пушке у душманске руке.
„То ми ево све Туре казива,
„Што му ево и осјекох главу,
„И доведох коња испод њега.
„Тај је Турчин био застранио,
„И' јасам га добио хајдучки!
„Посјећи ме крвник хотијаше,
„Те га скидох с коња иза пања,
„И ђогата под њиме ухватих.
„Док још Турчин бјеше у свијести,

„Каза мени, шта је доље било.
„Сад хајдемо горе у Брусницу,
„Потражити војводу Милоша;
„Он бјежати зар у Сријем не ће,
„А ово је веће јесен мртва,
„И зима је, што реку, на врати;
„Зар ћемо се нечем и довити
„До прољећа, камо ћемо поћи
„Са нашијем војводом Милошем.“
И тако се браћа послушала,
Отидоше маленој Брусници,
Али тамо никог' не бијаше,
Брусница је како обамрла.
Срећа бјеше, те је сухо било,
А Голаћи, како и хајдуци
Бистра мовга и бистра су ока
Прегледају трагове од коња,
Еда б' који некуд отиснули,
И по њему пошли за Милошем.
Та тешко се досјетити било,
А ласно је повнавати трага
Од хатова војводе Милоша
По копиту и по плочи јакој,
Како путем земљу садираше.
Те се тако отискоше трагом
Преко пусте, јадне Шумадије,
Нит' сретају, нити виде кога,
Нити чују паса ни пјетлова,
Пусте стоје куће без димова,
Да је жалост погледати било.
Трагом иду и дођоше трагом

Међ Рудничке највише планине
У мален у село Црнућу.
Први дим су опазили онђе,
Одкако су Равањ оставили.
Јунацима ражалило с' било,
Јуначко је срне проплакало,
Обојица, брате, јадикују
Суве лијућ' низ јуначко лице
Од велике муке и несреће,
Шта с' учини данас без невоље
Од Србије и од Србадије!
Но војвода пред њих пошетао
С неколико ваљанијех друга,
Позна оба Голаћа јунака,
Дочека их како браћу своју,
У наручје браћу дочекао.
Ал' од суза не има ријечи,
Нит' се пита, нит' се одговара,
Кад тугује и срце и душа,
Тек уздише и предише само.
Колико је нешто тешко свима,
Чисто бјежи један од другога,
Сваки с' боји, чуће горег гласа,
Него и сам како дознаваше:
Да је жалост по земљи једнака.
Та и стока жали завичаја,
Како би га јунак прегорјео
За памети и за здравља свога.
Кад се мало нримирили били,
Онда Милош упита Лоћина:
„Ој Лоћину! како је на Сави?

„Шта би од вас Голаћа јунака?
„И од Зека силна капетана?
„Гђе је Скопљак? гђе ли Али-паша?“
Рече Лоћин пола тугујући:
„О војкодо! што ми срце параш,
„Кад помињеш Зека и Голаке?
„Тога не ма више ниједнога
„На овоме бијелом свијету,
„На Равњу ти све погину славно,
„Нас двојица, како што нас гледиш,
„Чудом Бож'јим извијесмо главе.
„Сви су на нас ударили Турци:
„Скопљак-паша, Ћаја и Видајић.“
Све му каже, каконо је било,
И како су већ на Унци Турци,
Што их Хрушид шаље пред Скопљака.
И каже му, како су за њиме,
Да га траже, од Равња потегли.
Но Милош им: „добро дошли! каже,
И прими их под своје окриље
У Црнући мјесту скровитоме.
Довија се Милош Обреновић,
Довија се, а Богу се моли,
Ко се моли, тај се и домоли,
Пак Бог даде, те и боље буде.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19Ср II 840|1·1

У истой књижари могу се іошт добити.

Божићъ, морална повѣсть за младежъ. съ нѣмачкогъ по Г. Францу Хоффману, 1 ком. 53 кр. а. в.

Србска Граматика, за ниже гимназіалне классе одъ Пет. Нинковића, профес. 1 ком. 70 кр. а. в.

Србскій Куваръ, одъ Бротоя Драгановића 1 ком. 1 фор.

Іошт є Богъ живъ, морална повѣстъ за младежъ, съ нѣмачкогъ по Г. Фр. Хоффману 1 ком. 53 кр. а. в.

Библійческа повѣсть, старога и новога завѣта, одъ Пав. Николића протопресвитера 1 ком. 35 кр.

Юначке народне песме, о Краљевићу Марку изданіе осмо, 1 ком. 53 кр. а. в.

Немецко илирскій и илирско-немецкій речникъ одъ Фреиха. 2 части 4 фор.

Практическое Наставленіе за Душепопечителѣ, по Павломъ Николића, 1 ком. 1 фор. 26 кр.

Школске и учевне књиге за нормалне и гимназіалне школе.

Дѣла за забаву и за младежъ одъ найваженіи списателя садашнѣгъ времена у великомъ избору.

Сва правдословна и учевна дѣла одъ свію струка, има ій и у готовости, а могу се увекъ и найскоріе набавити.

Законъ новый заната и друге радиности србско 1 ком. 20 кр. а. в.

Сви иностранн и домаћи календари за 1861 год.

Ружица Календаръ за 1861 год. 100 ком. 13 фор. а. в.

Народный вел. Календаръ 100 ком. 21 фор. а. в.

Зборникъ србскій у различитомъ повезу 1 фор. 20 кр. до 12 фор. а. в. комадъ.

Протоколи Крещаємѣй, Венчаємый и Умирающый, ком. 3 кр. књига 63 кр. а. в.

Брзотискомъ І. Каулицій І. Фуксъ) у Новомъ Саду.